ده درس
پیرامون
امر به معروف
و
نهی از منکر

محسن قرائتی

بسم الله الرحمن الرحیم

ده درس پیرامون امر به معروف و نهی از منکر

نویسنده:

محسن قرائتی

ناشر چاپی:

مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

ده درس پیرامون امر به معروف و نهی از منکر

مشخصات کتاب

سرشناسه:قرائتی، محسن، ۱۳۲۴ -

عنوان و نام پدیدآور:ده درس پیرامون امر به معروف و نهی از منکر/ محسن قرائتی؛ [به سفارش] معاونت فرهنگی ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر.

مشخصات نشر:تهران: مرکز فرهنگی درسهایی از قرآن، ۱۳۸۴.

مشخصات ظاهری: ۱۱۲ص.

شابک:۵۵۰۰ ریال ۹۶۴-۵۶۵۲-۴۵-۶ : ؛ ۵۰۰۰ ریال (چاپ چهارم) ؛ ۵۵۰۰ ریال (چاپ نهم) ؛ ۶۰۰۰ ریال (چاپ دهم) ؛ ۶۰۰۰ریال (چاپ یازدهم) ؛ ۶۰۰۰ ریال (چاپ سیزدهم) ؛ ۶۵۰۰ ریال: چاپ چهاردهم ۹۷۸-۹۶۴-۵۶۵۲-۴۵-۴ : ؛ ۸۰۰۰ ریال (چاپ شانزدهم) ؛ ۹۵۰۰ ریال (چاپ بیستم) ؛ ۱۶۰۰۰ ریال (چاپ بیست و نهم)

وضعیت فهرست نویسی:فاپا

یادداشت:چاپ چهارم: تابستان ۱۳۸۴.

یادداشت:چاپ ششم.

یادداشت:چاپ نهم: بهار ۱۳۸۶.

یادداشت:چاپ دهم: پاییز ۱۳۸۶.

یادداشت:چاپ یازدهم: زمستان ۱۳۸۶.

یادداشت:چاپ سیزدهم: بهار ۱۳۸۷.

یادداشت:چاپ چهاردهم: پاییز ۱۳۸۷.

یادداشت:چاپ شانزدهم: تابستان ۱۳۸۸.

یادداشت:چاپ بیستم: بهار ۱۳۸۹.

یادداشت:چاپ بیست و نهم: ۱۳۹۱.

یادداشت:کتاب حاضر خلاصه کتاب " امر به معروف و نهی از منکر " آقای محسن قرائتی است.

یادداشت:کتابنامه به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر:امر به معروف و نهی از منکر.

موضوع:امر به معروف و نهی از منکر

شناسه افزوده:ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر. معاونت فرهنگی

رده بندی کنگره:BP۲۲۶/۴/ق۴الف۸ ۰۱۸ ۱۳۸۴

رده بندی دیویی:۲۹۷/۳۷۷۵

شماره کتابشناسی ملی:م ۸۳-۱۸۵۶۵

ص: ۱

اشاره

بسم الله الرحمن الرحيم

ص: ٢

۱- سیمای امر به معروف

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » سیمای امر به معروف

* امر به معروف، نشانه عشق انسان به مکتب است.

* امر به معروف، نشانه علاقه انسان به سلامت جامعه است.

* امر به معروف، نشانه فطرت بیدار جامعه است.

* امر به معروف، مایه تشویق نیکوکاران جامعه است.

* امر به معروف، مایه تذکر و آگاه کردن افراد جاهل است.

* امر به معروف و نهی از منکر، گاز و ترمزی است که ماشین جامعه را هدایت می کند.

* امر به معروف و نهی از منکر والدین است که اساس تربیت کودک را تشکیل می دهد.

* امر به معروف، سبب دلگرمی و تقویت افراد کم اراده می شود.

* امر به معروف، نشانه حضور در صحنه است.

* نهی از منکر، جبران کننده کمبود تقوای بعضی از افراد جامعه است.

* امر به معروف، جامعه را رشد می دهد و نهی از منکر، جامعه را از سقوط نجات می دهد.

* امر به معروف و نهی از منکر، نشانه غیرت دینی و احساس مسئولیت است.

* امر به معروف و نهی از منکر، نوعی نظارت عمومی است.

۲- ریشه های فطری و غریزی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » ریشه های فطری و غریزی

پـدران و مادران در طول تاریخ، فرزندان خود را به کارهایی واداشـته و از کارهایی نهی کرده اند. مسأله امر و نهی و تشویق و هشـدار، ریشه در درون هر انسـانی دارد و مربوط به زمان و مکان و یا نژاد و منطقه خاصّی نمی شود و هر مسأله ای این گونه فراگیر باشد، نشان از فطری بودن آن دارد.

هشـدار و اخطـار و فریـاد در برابر خطرهـا و انحراف هـا، مخصـوص انسـان نیسـت. در قرآن می خـوانیم: وقی مـورچه ای دید حضرت سلیمان با لشگرش در حرکتند، فریاد زد و به سایر مورچگان گفت: به لانه های خود بروید تا پایمال نشوید.(۱)

و هنگـامی که هدهـد در پرواز خود از فضـای کشور سـبا متوجه انحراف مردم شـد و دریافت که مردم خورشـید پرسـتند، نزد حضرت سلیمان آمد و از این انحراف شکایت کرد.(۲)

بنـابراین، فریـاد در برابر انحراف و دلسوزی برای دیگران، نه تنها مسأله ای فطری برای انسان هاست، بلکه ریشه ای غریزی در حیوانات نیز دارد.

۱- ۱) سوره نمل، آیه ۱۸.

۲- ۲) سوره نمل، آیه ۲۴.

۳- جایگاه امر به معروف در قرآن و روایات

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » جایگاه امر به معروف در قرآن و روایات

این موضوع از همان روزهای اول بعثت پیامبر اسلام صلی الله علیه وآله مورد عنایت اسلام بوده است. سوره والعصر که اوائل بعثت در مکّه نازل شده است، در جمله : «تَواصَوا بِالحَقِّ و تَواصَوا بِالصَّبر»، اشاره به امر به معروف می کند و از مؤمنان می خواهد تا یکدیگر را به کارهای حقّ و پایداری در راه خدا سفارش کنند.

۴- اولین وظیفه انبیا

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » اولین وظیفه انبیا

قرآن می فرماید: ما در میان هر امّتی، پیامبری را مبعوث کردیم که مهم ترین وظیفه او دو چیز بود: یکی امربه یکتاپرستی که بزرگ ترین معروف هاست «اَنِ اعْبُدُوا اللّه»، و دوم نهی از اطاعت طاغوت ها که بزرگ ترین منکرهاست. «اِجْتَنِبُوا الطّاغوتَ»(۱)

۵- نشانه بهترین امت

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » نشانه بهترین امت

قرآن خطاب به مسلمانان می فرماید: «کُنْتُم خَیرَ اُمَّهٍ اُخرِجَت لِلنّاسِ تَأمُرُونَ بِالْمَعروفِ و تَنْهَوْن عن الْمُنکَرِ تُؤمِنُونَ بِاللّه»(۲) شما بهترین امتی هستید که بر مردم ظاهر شده اید؛ به شرط آنکه امر به معروف و نهی از منکر کنید.

امر به معروف کاری است که خداوند انجام می دهد:

«اِنَّ اللّهَ یَأمُرُ بِالعَدْلِ و الاِحسانِ»(۳)

ص: ۱۷

۱- ۳) سوره نحل، آیه ۳۶.

۲- ۴) سوره آل عمران، آیه ۱۱۰.

۳- ۵) سوره نحل، آیه ۹۰.

چنانکه امر به منکر کار شیطان است:

«الشَّیْطانُ یَعِدُکُمُ الفَقرَ و یَأمُرُکُم بِالفَحشاء»(۱)

امر به معروف یک وظیفه عمومی است. قرآن می فرماید: تمام مردان و زنان با ایمان نسبت به یکدیگر حق ولایت دارند تا یکدیگر را به معروف سفارش کنند و از منکر باز دارند.(۲)

البتّه همواره در قرآن، امر به معروف، مقدم بر نهی از منکر به کار رفته است تا بفهماند که کارها را از راه مثبت پیگیری کنید و در جامعه، تنها انتقاد کننده نباشید.

۶- گروه ویژه

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » گروه ویژه

قرآن می فرماید: «و لتکن منکم امّه یدعون الی الخیر و یأمرون بالمعروف و ینهون عن المنکر»(۳) از میان شما، گروهی باید دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر کنند.

حسابِ این گروه از حسابِ وظیفه عمومی جداست. این دسته باید با قدرت و امکانات وارد عمل شوند و جلوی منکرات را بگیرند. چنانکه اگر ماشینی در خیابان یک طرفه بر خلاف مسیر حرکت کند، دو وظیفه وجود دارد: یکی وظیفه عموم رانندگان که تخلف او را با بوق و چراغ به او بفهمانند؛ و یک وظیفه هم پلیس دارد که او را جریمه کند.

۱- ۶) سوره بقره، آیه ۲۶۸.

۲- ۷) سوره توبه، آیه ۷۱.

۳- ۸) سوره آل عمران، آیه ۱۰۴.

۷- جایگاه امر به معروف در روایات

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » جایگاه امر به معروف در روایات

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود: آمران به معروف، جانشینان خدا در زمین هستند.(۱)

امیر المؤمنین علی علیه السلام در نهج البلاغه می فرماید: تمام کارهای خیر و حتی جهاد در راه خدا، نسبت به امر به معروف مثل رطوبت دهان است نسبت به آب دریا.(۲)

حضرت علی علیه السلام می فرماید: امر به معروف و نهی از منکر برای عموم مردم یک مصلحت است (تا انگیزه آنان را نسبت به کار خیر زیاد کند)، و نهی از منکر برای افراد نابخرد که گرایش به انحراف در آنان زیاد است، وسیله کنترل قوی است.(۳)

امام باقر علیه السلام در مقام شکایت می فرماید: افرادی هستند که اگر نماز ضرری به مال یا جانشان بزند، آن را ترک می کنند؛ همان گونه که امر به معروف و نهی از منکر را که بزرگ ترین و شریف ترین واجبات است، به همین خاطر رها کردند.(۴)

در حدیث می خوانیم : بهترین دوست آن است که هنگام خلاف، مانع تو شود و بدترین دوست آن است که به تو تذکر ندهد. امام صادق علیه السلام می فرماید: بهترین دوست من کسی است که عیب های مرا به من هدیه کند.

همچنین فرمود: کسی که بتواند جلوی مفاسد را بگیرد، ولی نگیرد،

۱- ۹) تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۳۸.

۲- ۱۰) نهج البلاغه، حکمت ۳۷۴.

۳- ۱۱) نهج البلاغه، حکمت ۲۵۲.

۴- ۱۲) کافی، ج ۴، ص ۵۵.

گویا دوست دارد که خداوند متعال معصیت شود. چنین کسی اعلام دشمنی با خدا کرده است.(۱)

رسول خدا صلی الله علیه وآله فرمود: گروهی هستند که نه پیامبرند و نه شهید؛ ولی مردم به مقام آنان که به خاطر امر به معروف به دست آورده اند، غبطه می خورند.(۲)

در پایان این بحث به یک نمونه قرآنی از نهی از منکر اشاره می کنیم:

۸- یک نمونه قرآنی از نهی از منکر

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » یک نمونه قرآنی از نهی از منکر

حضرت ابراهیم که عموی خود را بت پرست می دید، برای بازداشتن او از این کار به او گفت: این مجسمه هایی که شما پایبند عبادت آنها شده اید، چه معنا دارد؟ «اِذْ قالَ لِاَبیهِ و قَوْمِه ما هذِه التَّماثیلُ الَّتی اَنْتُم لَها عاکِفُون»(۳)

از این بیان بسیار کوتاه، به چند اصل مهم در امر به معروف و نهی از منکر پی می بریم:

۱- کسی که امر به معروف می کند، باید از رشد و کفایت خاصی برخوردار باشد.

۲- در امر و نهی شرط سنی وجود ندارد. «قالَ لِاَبیه»

۳- امر و نهی را از نزدیکان شروع کنیم. «قالَ لِاَبیه»

۴- در نهی از منکر، ابتدا از منکرات بزرگ شروع کنیم. «ما هذِهِ

۱- ۱۳) مستدرک، ج ۲، ص ۳۵۷.
۲- ۱۴) مستدرک، ج ۲، ص ۳۵۸.
۳- ۱۵) سوره انبیاء، آیه ۵۲.

التَّماثيل»

۵ - در امر و نهی، مردم را به کرامت و شخصیت خودشان متوجه سازیم. «اَنتُم لَها عاكِفُون»

۶- در نهی از منکر، گاهی باید یک نفر در برابر گروهی قرار گیرد. «لِاَبيهِ و قَوْمِه»

۷- در امر و نهی با شیوه سؤال، وجدانها را بیدار کنیم. «ما هذِهِ التَّماثيل»

۸ - در امر و نهی، قاطعیت و صراحت داشته باشیم. «اَنْتُم وَ آبائكُم»

ص: ۲۱

۹- الف: برکات معنوی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » الف: برکات معنوی

۱- اصلاح خود انسان

حضرت علی علیه السلام به فرزندش فرمود: امر به معروف کن تا اهل معروف باشی.(۱)

همان گونه که هرکس لباس می شوید، دست خودش نیز پاک می شود.

۲- شرکت در پاداش نیکی ها

در روایات متعدد می خوانیم: هر کس مردم را به کار خیر راهنمائی و سفارش کند، در پاداش آنان شریک است، بدون آنکه از اجر عامل کاسته شود. چنانکه هر کس دیگری را به کار خلاف و انحراف دعوت کند، در کیفر او شریک است.(۲)

۳- نجات از قهر خدا

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: هر کس منکر و خلافی را دید و قلباً از آن ناراحت شد، همانا از قهر خدا نجات پیدا کرده و تن به سلامت برده است وهرکس با زبان از کار خلاف نهی کرد، به پاداش رسیده است.(۳)

ص: ۲۵

۱- ۱۶) نهج البلاغه، نامه ۳۱.
۲- ۱۷) وسائل الشیعه، ج ۱۱ص ۳۹۸.
۳- ۱۸) وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۰۵.

۱۰- ب : برکات اقتصادی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » ب : برکات اقتصادی

قرآن می فرمایـد: اگر مردم ایمان آورنـد و تقوا پیشه کننـد (که یکی از مصادیق تقوی امر به معروف و نهی از منکر است) به طور قطع، برکاتی از آسمان و زمین بر آنان خواهیم گشود.(۱)

امام باقر علیه السلام می فرماید: با امر به معروف و نهی از منکر، کسب ها حلال و زمین ها آباد می شود.(۲)

اگر در برابر کم فروشی ها، گرانفروشی ها، رباخواری ها و حیله و تزویرها همه افراد حساس باشند، بازار اصلاح می شود.

حضـرت علی علیه السـلام همواره با تازیانه وارد بازار می شـد و به کسانی که جنس خود را در سایه می فروختنـد تا عیب آن مخفی بماند و یا جنس بهتر را روی دیگر اجناس و نوع نامرغوب را در زیر می نهادند، هشدار می داد.

رسول اکرم صـلی الله علیه وآله به ابن مسعود فرمود: با گناهکاران معامله نکنید! اگر مسلمانان به همین جمله عمل کنند، یعنی تجار خلافکار را بایکوت و همه بر ضد آنان اعتصاب کنند، او مجبور است خود و تجارتش را اصلاح کند.

۱- ۱۹) سوره اعراف، آیه ۹۶.

۲- ۲۰) تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۳۸.

۱۱- ج : برکات اجتماعی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » ج : برکات اجتماعی

قرآن، جامعه ای را رستگار می داند که امر به معروف و نهی از منکر در آن زنده باشد.(۱)

صالحانی را که ما در هر نماز با جمله «السلام علینا و علی عباد الله الصالحین» بر آنان درود می فرستیم، کسانی هستند که امر به معروف و نهی از منکر می کنند.(۲)

اگر امر به معروف و نهی از منکر ترک شود، بتدریج اشرار حاکم خواهند شد و کار به جایی خواهد رسید که خوبان هر چه فریاد زنند، پاسخی نشنوند.(۳)

امام صادق علیه السلام به یکی از یاران خود فرمود: اگر شما دور بنی عباس را نمی گرفتید، آنها ما را خانه نشین نمی کردند. سکوت شما ما را خانه نشین کرد.(۴)

اگر امروز همه کشورهای اسلامی بر سر اسرائیل غاصب فریاد زنند، او مناطق تحت اشغال خود را به اعراب پس می دهد.

ص: ۲۷

۱- ۲۱) سوره آل عمران، آیه ۱۰۴.

۲- ۲۲) سوره آل عمران، آیه ۱۱۴.

۳- ۲۳) تهذیب، ج ۶ ، ص ۱۷۶.

۴- ۲۴) وسائل الشیعه، ج ۱۲، ص ۱۴۴.

۱۲- مراحل امر به معروف و نهی از منکر

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » مراحل امر به معروف و نهی از منکر

مرحله اول: انسان قلباً از اینکه معصیت خدا شود، ناراحت باشد و کار خلاف را در روح خود منکر بداند و از آن متنفر باشد. در این مرحله، احدی معاف نیست.

مرحله دوم: با زبان به خلافکار هشدار دهد و به خوبی ها سفارش کند. قرآن می فرماید: کیست بهتر از آن که به سوی خدا دعوت کند و کردار خودش نیکو باشد.(۱)

مرحله سوم: اگر بیان اثر نکرد، با قدرت جلو خلاف گرفته شود.

۱۳- اصل تأثیر

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » اصل تأثیر

امر به معروف و نهی از منکر، برای تأثیر است؛ یعنی ببینیم که خلافکار از چه طریقی از کردار خود دست برمی دارد، از همان راه وارد شویم.

آنچه اسلام از ما خواسته، منع از منکرات و سفارش به معروف هاست؛ ولی شیوه انجام آن تعبدی نیست؛ یعنی اینکه به چه نحو باشد؟ در چه زمان باشد؟ با چه وسیله باشد؟ از طرف چه کسی باشد؟ به چه شکل باشد؟ تعبّدی نیست.

ص: ۳۱

۱- ۲۵) سوره فصّلت، آیه ۳۳.

اسلام، اینها را به عقل واگذار کرده تا بهترین و سریعترین راه را برای تأثیر پیدا کند.

بزرگان، شرط وجوب امر به معروف را احتمال تأثیر دانسته اند. یعنی اگر بدانید که اثر نمی کند، بر شما واجب نیست.

ما ضمن پذیرش این اصل کلی، به چند نکته اشاره می کنیم:

۱- ممکن است سخن ما فعلاً اثر نکند؛ ولی بعداً اثر کند و به مرور زمان موجب بیداری و هوشیاری شود.

امام حسین علیه السلام فرمود: من برای احیای امر به معروف و نهی از منکر به کربلا می روم. گرچه آن زمان، امام شهید شد و یزید و لشکرش تحت تأثیر قرار نگرفتند؛ ولی به مرور، ناحق بودن بنی امیه و مظلومیت اهل بیت پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله برای مردم روشن شد.

۲- فضاسازی یک ارزش است؛ برای مثال، هر کسی که به تنهایی مشغول نماز می شود، مستحب است اذان بگوید و در اذان، «حیّ علی الصلوه» سردهد. گفتن این جمله یک ارزش است؛ هر چند شنونده ای وجود نداشته باشد تا برای برپایی نماز بشتابد.

۳- با نهی از منکر لذت گناه را از کام گناهکار می گیریم و نمی گذاریم که او با خیال راحت گناه کند.

۴- عذر برای ما و اتمام حجت بر گناهکار؛

قرآن می فرماید: گفتن حقّ، مایه اتمام حجّت بر گنهکار است تا نگوید: کسی به من تذکر نداد و عذری است برای مؤمن تا به او گفته

نشود: چرا فریاد نزدی. «عذراً او نذراً»(۱)

آری، احتمال اثر شرط وجوب است؛ یعنی اگر احتمال اثر نمی دهی، واجب نیست؛ نه آنکه ممنوع باشد.

۱۴- احیای سرمایه های درونی برای پذیرش

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » احیای سرمایه های درونی برای پذیرش

۱- ایمان به خدا

بهترین وسیله برای پذیرش امر به معروف و نهی از منکر، تحکیم عقیده به مبدأ و معاد است.

برای مثال، به کسی که وارد منزلی می شود، زمانی می توان گفت: این کار را بکن و این کار را نکن! که عقیده داشته باشد: منزل صاحبی دارد، حسابی در کار است و کارهای او در منزل زیر نظر است.

البتّه بعضی افراد ایمان دارند، ولی فراموشکارند؛ لذا هم ایمان لازم است و هم توجه.

قرآن درباره بعضی می فرماید: خدا را فراموش می کنند(۲) و یا قیامت را به فراموشی می سپارند.(۳)

کسی که خدا را ناظر(۴) و فرشتگانِ او را مأمور ثبت و ضبط کار خود بداند(۵) و توجّه داشته باشد که در روز قیامت خداوند پرونده اعمال انسان را جلو روی او خواهد گذاشت(۶) واو باید پاسخگوی همه کارها، بلکه افکار ونیّات خود باشد، چنین فردی دست به گناه نمی زند.

۱- ۲۶) سوره مرسلات، آیه ۶.

۲- ۲۷) سوره حشر، آیه ۱۹.

۳- ۲۸) سوره ص، آیه ۲۶.

۴- ۲۹) سوره علق، آیه ۱۴.

۵- ۳۰) سوره زخرف، آیه ۸۰.

۶- ۳۱) سوره کهف، آیه ۴۹.

۲- تشکر از خداوند

حضرت علی علیه السلام می فرماید: حتی اگر خداوند برای گناه، کیفر دوزخ قرار نمی داد، لازم بود که انسان به خاطر تشکّر از آن همه الطاف او، از گناه و مخالفتش دوری کند.(۱)

۳- توجّه به نظارت اولیای خدا

در اصول کافی، روایات متعددی نقل شده است مبنی بر اینکه : در هر هفته، اعمال انسان به امام زمان علیه السلام و پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله عرضه می شود و آن بزرگواران را خشنود یا ناراحت می کند.

۴- توجه به آثار شوم گناه

قرآن می فرماید: «ما اَصابَکُم مِن مُصیبَهٍ فَبِما کَسَبَتْ اَیدیکُم»(۲) هر مصیبت که به شما می رسد، به خاطر عملکرد خودتان است.

آشنایی با تاریخ و زندگی اقوام گذشته که اهل منکر بودند، انسان را به دوری از منکرات می کشاند.

در قرآن کریم دهها آیه در این زمینه آمده است:

«فَاَهلَکناهُم بِذُنُوبِهِم»(۳) ما فلان قوم را به خاطر گناهانش هلاک کردیم.

«فَاَهلِکُوا بِالّطاغِیَه»(۴) طغیان مردم سبب نابودی آنان است.

«وَ مِنهُم مَن اَغرَقنا)(۵) قومی را در آب غرق کردیم.

«فَاَخَذَتْهُم صاعِقَهَ العَذاب»(۶) گروهی را با صاعقه نابود کردیم.

۱- ۳۲) نهج البلاغه، حکمت ۲۸۲.
۲- ۳۳) سوره شوری، آیه ۳۰.
۳- ۳۴) سوره انعام، آیه ۶.
۴- ۳۵) سوره حاقّه، آیه ۵.
۵- ۳۶) سوره عنکبوت، آیه ۴۰.
۶- ۳۷) سوره فصّلت، آیه ۱۷.

«بِریحٍ صَرْصَرٍ عاتِیَه»(۱) جمعی را با باد سرد کننده هلاک کردیم.

«جَعَلنا عالِیَها سافِلَها»(۲) شهر قومی را زیر و رو کردیم.

آشنایی بـا این هشـدارها، یکی از عوامل دست برداشـتن از منکرات و کفر و طغیان است. تمام آیاتی که سـفارش به سـیر در زمین و نگاه همراه عبرت کرده و تمام آیاتی که ما را به مطالعه عاقبت کار نیکوکاران یا فاسـدان دعوت کرده، به همین منظور است.

۵ – توجّه به برکات معروف

آشنایی بـا منـافع و آثـار خوبی هـا، انسـان را برای انجام معروف آماده می سازد. امام رضا علیه السـلام می فرمایـد: اگر مردم زیبایی های سخنان ما را بدانند، حتماً پیرو ما می شوند.(۳)

امام صادق علیه السـلام می فرمایـد: خداونـد متعال به موسـی وحی کرد: من به خاطر تلاش پـدران به فرزندان لطف می کنم. اگر پدران نیکوکار باشند، به فرزندانشان خیر و برکت می رسد؛ اما اگر شرور باشند، به فرزندانشان شر می رسد.(۴)

آری، کار خیر یا شر در همین دنیا نیز بی پاسخ نمی ماند.

این جهان کوه است و فعل ما ندا

سوی ما آید صداها را ندا

از مکافات عمل غافل مشو

گندم از گندم بروید جو ز جو

۱– ۳۸) سوره حاقّه، آیه ۶.

۲– ۳۹) سوره هود، آیه ۸۲.

۳– ۴۰) وسائل الشیعه، ج ۱۸، ص ۶۵.

۴– ۴۱) بحارالانوار، ج ۱۳، ص ۲۹۶.

۱۵- نمونه برکات

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » نمونه برکات

* احسان به مردم، سبب احسان خداوند و مردم به ما می شود.(۱)

* صدقه دفع بلا می کند.(۲)

* حج، انسان را از فقیر شدن بیمه می کند.(۳)

* زکات، مال را بیمه می کند.(۴)

* عفو مردم، کلید عفو الهی است.(۵)

* صله رحم، عمر را طولانی می کند.(۶)

* نماز، انسان را از فحشا و منکر باز می دارد.(۷)

* کارهای نیکو، گناهان را از بین می برد.(۸)

* عقیقه، وسیله بیمه کردن نوزاد از خطرات است.

* استعاذه و دعا، ما را از خطرات نجات می دهد.(۹)

* روزه، وسیله سلامتی است.(۱۰)

* قناعت، کلید عزّت است.(۱۱)

* زهد، رمز رحمت است.(۱۲)

* یاد خدا، تنها وسیله آرامش است.(۱۳)

آری، برای گسترش و احیای معروف ها باید مردم را با آثار وبرکات دنیوی و اجر اخروی آنها آشنا کنیم.

۱- ۴۲) سوره اسراء، آیه ۷.

۲- ۴۳) غررالحکم.

۳- ۴۴) نهج البلاغه، خطبه ۱۱۰.

۴- ۴۵) بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۹۹.

۵- ۴۶) سوره نور، آیه ۲۲.

۶- ۴۷) غررالحکم.

۷- ۴۸) سوره عنکبوت، آیه ۴۵.

۸- ۴۹) سوره هود، آیه ۱۱۴.

۹- ۵۰) غررالحکم.

۱۰- ۵۱) بحارالانوار، ج ۶۲، ص ۶۷.

۱۱- ۵۲)

۱۲- ۵۳) ۱۱ و ۱۲ غررالحکم.

۱۳- ۵۴) سوره رعد، آیه ۲۸.

۱۶- جامعه ساکت مرده است

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » جامعه ساکت مرده است

قرآن می فرماید: «وَ لَکُم فِی الْقَصاصِ حَیاةٌ»(۱) اگر قاتل را به قصاص رساندید، زنده اید.

در حدیث می خوانیم: کسی که در برابر خوبی ها و بدی ها بی تفاوت است، مرده ای است که در میان زنده ها نفس می کشد.(۲)

سکوت در برابر گناه نتیجه ای جز خسارت ندارد. براساس سوره عصر، حتی کسانی که اهل ایمان و عمل صالح اند ولی ساکت باشند و دیگران را به حق و صبر سفارش نکنند، در خسارت اند.

در قرآن می خوانیم: اگر گروهی از مردم جلو فتنه و فساد دیگران را نگیرند، همه زمین به فساد کشیده می شود.(۳)

در حدیث آمده است: اگر گناه مخفیانه انجام شود، خطری برای همه مردم ندارد؛ ولی اگر گناه آشکارا انجام شود و مردم قدرت برخورد داشته باشند، ولی ساکت بمانند، خداوند همه را مورد قهر و عذاب خود قرار می دهد.(۴) چنانکه در قرآن می فرماید: از فتنه هایی که آتشِ آن همه را می سوزاند، بترسید!(۵)

۱- ۵۵) سوره بقره، آیه ۱۷۹.
۲- ۵۶) تهذیب الحکام، ج ۶، ص ۱۸۱.
۳- ۵۷) سوره بقره، آیه ۲۵۱.
۴- ۵۸) کنزالعمال، حدیث ۵۵۱۵ .
۵- ۵۹) سوره انفال، آیه ۲۵.

بر اساس روایات: اگر مردم امر به معروف و نهی از منکر را ترک کنند، اشرار بر آنان مسلط خواهند شد و دعاها و ناله ها دیگر اثر نخواهد داشت.(۱)

گاهی سکوت در برابر گناه، نشانه رضایت است که در این صورت بر اساس آیات و روایات، این گونه افراد شریک گناهکار حساب می شوند.

خداوند به یهودیان زمان پیامبر خطاب می کند که : «چرا شما انبیای پیشین را کشتید؟» در حالی که نیاکان آنان پیامبران را کشته بودند، ولی چون نسل آنها به کار پدران خود راضی بودند، خداوند، فرزندان را به کردار پدران مورد عتاب و انتقاد قرار می دهد.(۲)

با اینکه قاتل حضرت علی علیه السلام یک نفر به نام ابن ملجم بود، ولی در شب نوزدهم ماه رمضان سفارش کرده اند که صد مرتبه بگویید: «اللهم العن قتله امیرالمؤمنین» خدایا! قاتلان علی را لعنت کن! زیرا بسیاری دیگر نیز به این کار راضی بودند.

۱۷- سیمای افراد ساکت در قیامت

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » سیمای افراد ساکت در قیامت

در حدیث می خوانیم: پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود: «به خدایی که جانم در دست اوست، از امت من گروهی از قبر برمی خیزند؛ در حالی که در قیافه بوزینه و خوک هستند. این قیافه ها به خاطر آن است که آنان قدرت بر نهی از منکر داشته، ولی با گناهکاران سازش کردند».(۳)

ص: ۴۰

۱- ۶۰) نهج البلاغه، نامه ۴۷.
۲- ۶۱) سوره آل عمران، آیه ۱۸۳.
۳- ۶۲) کنزالعمّال، ج ۳، ص ۸۳.

۱۸- کسانی که سکوت را شکستند!

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » کسانی که سکوت را شکستند!

ابن سکیت از یاران امام رضا، امام جواد و امام هادی علیهم السلام و در عین حال معلم فرزندان متوکل، خلیفه عباسی بود.

روزی متوکل از او پرسید : «فرزندان من بهترند یا حسن و حسین، دو فرزند علی بن ابیطالب»

او سکوت چندین ساله را شکست و گفت : «قنبر غلام علی از تو و فرزندانت بهتر است، تا چه رسد به حسن و حسین!»

متوکل که هرگز توقع شنیدن چنین سخنی را نداشت، به شدت عصبانی شد و دستور قتل او را صادر کرد.(۱)

۱۹- توجیهات بهانه جویان

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » توجیهات بهانه جویان

۱- گناه دیگران، به ما کاری ندارد

بعضی می گویند: «عیسی به دین خود، موسی به دین خود»، «من و گناهکار را که در یک قبر نمی گذارند»، لذا در برابر باطل ساکت می مانند، در حالی که جرم در جامعه قابل سرایت است. یک نفر سیگاری هوای محیط را آلوده می کند. دروغ نیز جوّ بی اعتمادی را بر جامعه حاکم می کند.

گناه در جامعه مثل سوراخ کردن کشتی است، همین که آب وارد شد، همه را غرق خواهد کرد.

۲- مانع آزادی مردم است

بعضی می گویند: امر به معروف و نهی از منکر، نوعی دخالت در

۱- ۶۳) مستدرک سفینه البحار، ج ۵، ص ۸۰.

امور شخصی مردم و سلب آزادی از آنان است، در حالی که معنای آزادی آن نیست که هر کس هر کاری انجام دهد؛ زیرا این نه با عقل سازگار است و نه هیچ فرد و جامعه و رژیمی به آن تن می دهد.

آزادی در چهارچوب قانون و عقل و فطرت معنا دارد؛ وگرنه می شود هرج و مرج و بی بند و باری.

در زندگی اجتماعی، آزادی باید بر اساس سلامت جامعه و مقررات فراگیر معنا شود. فرمان پلیس در مورد حرکت یا توقف اتومبیل ها برای اصلاح امر ترافیک، در همه جای دنیا پذیرفته شده است و کسی آن را مخالف آزادی نمی داند، در حالی که کار پلیس نوعی امر به معروف یا نهی از منکرِ عملی است.

۳- حیا و خجالت

گاهی فرد خجالت می کشد و حیا می کند از اینکه تذکر دهد و جلوی منکری را بگیرد. این نوع حیا در روایات اسلامی مورد انتقاد است و باید این صفت را از خود دور کرد.

۴- ترس

برخی افراد می ترسند که مشتری و خریدار آنان کم شود؛ یا دوستانشان را از دست بدهند؛ یا به حرفشان اعتنایی نشود؛ یا مورد تهدید قرار گیرند و یا مردم از کار آنان انتقاد کنند. در حالی که در روایات متعدد آمده است: «امر به معروف و نهی از منکر کنید و نترسید؛ زیرا نه رزق شما قطع، و نه مرگ شما نزدیک می شود».(۱)

۱- ۶۴) میزان الحکمه، ج ۶، ص ۲۶۳.

۵ - با یک گل بهار نمی شود

گاهی سکوت دیگران، انسان را به سکوت وا می دارد و می گوید: من که به تنهایی نمی توانم کاری بکنم، اگر همه بگویند، من هم می گویم. در حالی که امر به معروف در آن فضای مرگبار و ساکت، پاداش بیشتری دارد. در حدیث می خوانیم: «بهترین جهاد، کلمه حقی است که انسان در برابر فرد ستمگر بگوید»

۶- انحراف فکری

بعضی افراد می گویند: اگر خدا می خواست، خودش جلوی این افراد را می گرفت و توبیخشان می کرد، لابد خدا خواسته است که این کارها باشد. به ما چه ربطی دارد که مانع شویم؟

این منطق نظیر آن است که بگوییم: اگر فلان کار خوب است، چرا خدا خودش انجام نمی دهد؛ اگر سیر کردن گرسنگان خوب است، خدا خودش به آنان روزی دهد؛ چرا ما خرج آنان را بپردازیم؟(۱)

گویا این افراد از اینکه خداوند مردم را مختار آفریده تا هر کس به انتخاب خودش عمل کند و آزمایش خودش را پس بدهد، غافلند.

۷- توقع نابجا

بعضی می گویند: نگرانیم که به گفته ما عمل نشود. این توقع نابجا است؛ مگر مردم همه سخنان انبیا و امامان معصوم را گوش دادند؟

رسول اکرم صلی الله علیه وآله به حضرت علی علیه السلام فرمود: «به خدا سوگند که اگر حتی یک نفر توسط تو هدایت شود، برای تو از آنچه خورشید بر آن

۱- ۶۵) سوره یس، آیه ۴۷.

می تابد، بهتر است». (۱)

۸ - دیگران هستند

گروهی می گوینـد: اگر لازم باشـد، فلان شخصـیت، یا مقام و یا فلان انجمن اسـلامی و دیگران هسـتند. غافل از آنکه امر به معروف همچون نماز، وظیفه همه است و غفلت دیگران دلیلی بر توجیه غفلت ما نیست.

۹- امروز بگوییم، فردا چه می شود؟

بعضـی امر به معروف و نهی از منکر نمی کننـد و می گوینـد : «بر فرض مـا امروز جلو فسـاد را گرفتیم. بـاز فردا فسـاد خواهد کرد.» مثل آن که بگوییم : «اگر امروز منزل و حیاط را تمیز کنیم، باز هفته دیگر کثیف خواهـد شـد.» تکرار گناه فردا، دلیل بر سکوت امروز ما نیست.

۱۰- ترک وظیفه به گمان خودسازی

فراریان جنگ تبوک به پیامبراکرم صـلی الله علیه وآله می گفتند: در سفر به تبوک و جنگ با سپاه روم، نگرانیم که چشممان به دختران آنان بیفتد و گناه کنیم، لذا به این سفر نمی آییم!

۱۱- کار از کار گذشته

بعضـی می گویند: باید فکر اساسـی کرد و کار از تذکّر وموعظه گذشـته است. مانند آن که تشنه ای را می بیند و می تواند با کمی آب او را از مرگ نجات دهد، ولی می گوید: باید فکر آبرسانی سراسری باشیم.

البتـه، فکر اساسـی و تصـمیم کلی حرف منطقی اسـت، ولی این تفکر نبایـد بهـانه ترک امر به معروف و نهی از منکرِ مـوردی شود.

۱- ۶۶) بحارالانوار، ج ۳۲، ص ۴۴۷.

۲۰- بیان آثار شوم منکر

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » بیان آثار شوم منکر

اگر از اول جلو منکر گرفته نشود، پی در پی خطراتی را به دنبال خواهد داشت. حضرت علی علیه السلام، نفوذ تدریجی و گام به گام شیطان را اینگونه توصیف می کند:

«فَباضَ»؛ اول شیطان در روح انسان تخمگذاری می کند.

«وَ فَرَّخَ فی صُدُورهم»؛ بعد جوجه ها از تخم بیرون می آیند.

«و دَبَّ»؛ سپس در روح انسان به حرکت در می آیند.

«و دَرَجَ فی حُجُورهم»؛ پس در دامن انسان به راه می افتند.

«فَنَظَر بِاَعیُنِهم»؛ پس شیطان به واسطه چشم آنان می نگرد و به جای عین الله، عین الشیطان می شوند.

«ونَطَقَ بِاَلْسِنَتِهم»؛ و حرف خود را با زبان آنان می زند.

«فَرَکِبَ بهم الزَّلَل»؛ و به واسطه این افراد، سبب لغزش دیگران را فراهم می کند.(۱)

۲۱- احتمال ضرر و خطر

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » احتمال ضرر و خطر

گرچه طبق قانون «اهم و مهم» باید در هر اقدامی محاسبه کرد و هر حرکتی را سنجیده انجام داد، ولی باید در انجام این دو وظیفه بزرگ، گاهی به استقبال خطر رفت.

اگر قرآن در ستایش از افرادی می فرماید : «آنان از هیچ سرزنشی نمی هراسند»(۲) به خاطر آن است که عمل به وظیفه، سرزنش دارد و

۱- ۶۷) نهج البلاغه، خطبه ۷.

۲- ۶۸) سوره مائده، آیه ۵۴.

باید آماده آن بود.

آیاتی که در انتقاد از گروهی می فرماید : «خداوند سزاوارتر به ترسیدن است تا مردم»(۱) به ما می گوید: از مردم نترسید!

و روایاتی که می فرماید : «بزرگ ترین جهاد، کلام حقی است که نزد حاکم ستمگری زده شود»(۲) و «حق را بگویید گرچه بر علیه شما باشد»(۳)؛ الهام بخش جرأت وجسارت در انجام تکلیف الهی است.

بنابراین، روایاتی که می گویند : «امر به معروف زمانی است که انسان بر جان خود و دوستانش نترسد.»(۴) مخصوص مواردی باشد که قانون اهم و مهم مطرح است؛ یعنی منکر در حدی نیست که ارزش فدا کردن جان را داشته باشد.

اصلاً امر به معروف دردسر دارد و لذا لقمان به پسرش می گوید : فرزندم! نماز به پا دار و امر به معروف و نهی از منکر نما و در انجام این وظیفه بر آنچه به تو رسد، صبر و تحمل کن که این پشتکاری نیاز به صلابت و عزم و اراده ای قوی دارد.(۵)

۲۲- حمایت از آمرین به معروف

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » حمایت از آمرین به معروف

خلیفه سوم، عثمان، دستور تبعید ابوذر، یار وفادار رسول خدا را به ربذه صادر کرد و گفت: هیچ کس نباید ابوذر را بدرقه کند!

اما امیرالمؤمنین، امام حسن و امام حسین علیهم السلام سکوت را شکسته و

ص: ۴۶

۱- ۶۹) سوره احزاب، آیه ۳۷.
۲- ۷۰) وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۰۶.
۳- ۷۱) غررالحکم.
۴- ۷۲) بحارالانوار، ج ۱۰، ص ۲۲۸ و ۳۵۷.
۵- ۷۳) سوره لقمان، آیه ۱۷.

به حمایت از این آمر به معروف به پا خاستند و او را بدرقه کردند.

به هنگام بدرقه، هر سه بزرگوار به ابوذر دلداری دادند و سخنانی فرمودند. حضرت علی علیه السلام فرمود: «ای اباذر! تو برای خدا غضب کردی و فریاد زدی. اینها از افشاگری تو و از دست دادن حکومت ترسیدند؛ ولی تو هم از گناهِ سکوت ترسیدی و فریاد زدی. فردای قیامت معلوم خواهد شد که برنده کیست.»

ابوذر در ربذه غریبانه و در حالی که سرش در دامن دخترش بود، جان سپرد.

۲۳- اگر مشکلات پیش آمد، چه کنیم؟

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » اگر مشکلات پیش آمد، چه کنیم؟

از یک سو قرآن می فرماید: «خداوند برای شما آسانی خواسته است و نه سختی»(۱) و از سوی دیگر، امر و نهی در برخی موارد موجب درگیری و ضرر می شود، پس چه باید کرد؟

پاسخ: اولاً خود قرآن فرموده است: «در این راه، هر مشکلی به تو رسید، تحمل کن!».(۲)

ثانیاً : انبیا و اولیا در راه زنده کردن حق و محو باطل، آن همه سختی کشیدند. قرآن می فرماید: «حوادث تلخی که برای شما پیش می آید، با وجود تلخی و نگرانی برای شما، برکاتی نیز دارد زیرا وسیله ای برای توبه واستغفار شماست».(۳)

بنابراین، باید بنگریم که هر کجا مسأله ای اهم بود، هر چیزی هرچه هم

ص: ۴۷

۱- ۷۴) سوره بقره، آیه ۱۸۵.

۲- ۷۵) سوره لقمان، آیه ۱۷.

۳- ۷۶) سوره انعام، آیه ۴۲.

مهم باشد، فدای آن شود. برای مثال، حفظ اسلام مهم تر از جان امام حسین علیه السلام است، لذا آن حضرت شهید می شود تا اسلام زنده بماند.

۲۴- آمران به معروف را دوست بداریم!

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » آمران به معروف را دوست بداریم!

یکی از انتقاداتی که انبیا به بعضی از مردم داشتند، این بود که: «شما ناصحین را دوست ندارید؟».(۱)

امام صادق علیه السلام می فرماید: «بهترین دوستان من کسی است که عیوب مرا به عنوان هدیه به من تذکر دهد».(۲)

امام سجاد علیه السلام در دعای مکارم الاخلاق چنین می فرماید: «پروردگارا! به من روحیه انتقاد پذیری مرحمت فرما تا از کسانی که مرا ارشاد می کنند، پیروی کنم».(۳)

حضرت علی علیه السلام می فرماید: «از علامات سقوط و عقب گرد، مظنون شدن به کسانی است که برای ما دلسوزی می کنند».

و فرمود: «هر کس تو را موعظه کرد، او را به وحشت نینداز».(۴)

این منافقان بودند که هرگاه مورد نهی از منکر قرار می گرفتند، با غرور می گفتند: در جامعه تنها ما مصلح هستیم.(۵)

و این کفار بودند که هرگاه انبیا آنان را ارشاد می فرمودند، به جای پذیرش می گفتند : هدف انبیا فخر فروشی بر ماست!!(۶)

برادر و خواهر، اگر تذکری به شما می دهند، سرسختی نکن! تکبر بود که شیطان را از درگاه خدا دور کرد.

۱- ۷۷) سوره اعراف، آیه ۷۹.

۲- ۷۸) بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۲۸۲.

۳- ۷۹) دعای مکارم الاخلاق.

۴- ۸۰) غررالحکم.

۵- ۸۱) سوره بقره، آیه ۱۱.

۶- ۸۲) سوره مؤمنون، آیه ۲۴.

۲۵– الف: عوامل درونی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » الف: عوامل درونی

۱- جهل

کودکانی که از والدین خود اطاعت نمی کنند، به خاطر آن است که اسرار کلام والدین را نمی فهمند.

انبیا به مردم منحرف می گفتند: «شما جاهلید و گرنه در برابر ما این همه سرسختی نشان نمی دادید».(۱)

۲- تعصّب

تعصّب، زمانی مفید و مثبت است که پافشاری بر اهداف و آرمانهای مقدس و مستدل باشد، ولی اکثر تعصبات، ریشه ملی و قومی و حزبی و نژادی و شغلی و ... دارد و بر پایه موهومات و رسومات و پندارهای فردی و اجتماعی است.

تعصب، دودی است که جلو دید چشم را می گیرد و فرد هیچ حقیقتی جز راه و رسم خود نمی پذیرد.

خداوند می فرماید: اگر ما این کتاب را بر غیر عرب نازل می کردیم،

ص: ۵۱

۱- ۸۳) سوره اعراف، آیه ۶۴ ؛ انعام، ۱۱۱ ؛ هود، ۲۹ ؛ زمر، ۶۴ و احقاف، ۲۳.

عرب ها به خاطر تعصب نابجا تسلیم نمی شدند.(۱)

۳- تکبر

سرچشمه تکبر، سن و علم و مال و شکل و قبیله و مقام و حزب و فرزند و امثال آنهاست.

شخصی به محضر امام آمد و گفت: «من از لباس فاخر و منزل و مرکب خوب استفاده می کنم، آیا این نشانه تکبر است»؟

حضرت فرمود: «نشانه تکبر آن است که حرف حق را نپذیری».(۲) آری چه بسیارند فقرای متکبر و اغنیای پذیرنده.

۴- لقمه حرام

امام حسین علیه السلام روز عاشورا به لشگریان یزید فرمود: «دلیل آنکه امر به معروف و نهی از منکر در شما اثر نمی کند آن است که شکم های شما از حرام پر شده است».(۳)

۲۶- ب: عوامل بیرونی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » ب: عوامل بیرونی

۱- تبلیغات سوء

یکی از شیوه های مخالفان آن است که شخصیت پاکان و صالحان را در جامعه مخدوش کنند تا امر و نهی آنها بی اثر شود.

تبلیغات سوء کار را به جایی می رساند که مردم، انبیا را مجنون و ساحر؛ یوسف علیه السلام را متهم؛ حضرت علی علیه السلام را واجب القتل؛ امام حسین علیه السلام را شورشی؛ و خدمت به یزید را عبادت دانستند.

۱- ۸۴) سوره شعراء، آیه ۱۹۸ و ۱۹۹.

۲- ۸۵) کافی، ج ۲، ص ۳۱۱.

۳- ۸۶) بحارالانوار، ج ۴۵، ص ۸.

۲- تعارضات تربیتی

تعارض میان مـدرسه و منزل در مسائل دینی و تربیتی باعث می شود تا فرزنـد دچار سـردرگمی شود. در مدرسه با نماز آشـنا می شود امّا در خانه والدینش نماز نمی خوانند.

تعارض میان سفارش به صرفه جویی در سخن و اسراف در عمل، اعتقاد شنونده را نسبت به گوینده کم می کند .

۳- طاغوت ها

در قرآن، بارها جمله «یَصُدُّونَ عَنْ سَبِیلِ اللّه» به کار رفته است. افرادی که مانع راه خدا می شوند معمولاً طاغوتها هسـتند، البتّه سرمایه داران دنیا طلب ویا دوستان فاسد یا والدین و همسر و استاد و مشاوران ناباب نیز مصداق این آیه می باشند.

۴- مشکلات اقتصادی

قرآن در دعوت مردم به عبادت، می فرماید:

«فَلْیَعبـدوا رَبَّ هذا الْبیت الَّذِی اَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَ آمَنَهُم مِن خَوْف»(۱)؛ «مردم باید بنده خدا باشـند؛ او آنان را از گرسنگی و ناامنی نجات داد.» در اینجا، خداوند تأمین نیازهای اولیه مردم را زمینه دعوت آنان به عبادت قرار داده است.

ص: ۵۳

۱- ۸۷) سوره قریش، آیه ۳ و ۴.

۲۷- وظایف آمران به معروف و ناهیان از منکر

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » وظایف آمران به معروف و ناهیان از منکر

از آیات قرآن استفاده می شود که کسانی در امر به معروف موفق ترند که :

۱. اهل توبه و سجده و رکوع و قیام باشند.(۱)

۲. هرگز توقع مادی از مردم نداشته باشند.(۲)

۳. گفتار و بیانشان؛

الف: حق ودلپسند باشد؛ «اِلَیْهِ یَصْعَدُ الْکَلِمُ الطَّیِّب»(۳)

ب: به بهترین بیان باشد؛ مخاطب مسلمان باشد یا غیرمسلمان؛ «قُولُوا لِلنّاسِ حُسْناً»(۴)

در قرآن، از ناسزاگفتن به مشرکین نهی شده است؛ زیرا آنان نیز ممکن است به مقدسات ما ناسزا بگویند؛ «لاتَسُبُّوا الَّذینَ یَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّهِ فَیَسُبُّوا اللّه عَدْواً»(۵)

۴. سخنشان منطقی باشد؛ در سراسر قرآن، کلمات برهان و بیّنه بارها به چشم می خورد؛ حتّی از کفار می خواهد تا اگر منطقی دارند، عرضه کنند.(۶)

۵. از تحقیر دیگران بپرهیزند و به خاطر انجام منکر توهینی نکنند.

ص: ۵۷

۱- ۸۸) سوره توبه، آیه ۱۱۲.

۲- ۸۹) سوره هود، آیه ۲۹.

۳- ۹۰) سوره فاطر، آیه ۱۰.

۴- ۹۱) سوره بقره، آیه ۸۳.

۵- ۹۲) سوره انعام، آیه ۱۰۸.

۶- ۹۳) سوره بقره، آیه ۱۱۱ ؛ انبیاء، ۲۴ ؛ نمل، ۶۴ و قصص، ۷۵.

۶. از کلمات عاطفی، نرم و محبّت آور استفاده کنند.

قرآن، انبیا را برادر مردم معرفی می کند(۱) و این تعبیر، بهترین اهرم برای جذب مردم است.

خداوند به موسی و هارون علیهما السلام می فرماید، هنگامی که نزد فرعون رفتید، با او به نرمی سخن بگوئید.(۲)

۲۸- دوری از قضاوت عجولانه

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » دوری از قضاوت عجولانه

امام صادق علیه السلام برای مهمان خود خرمای مرغوبی آورد. مهمان این آیه از قرآن را خواند: «ثمّ لتسئلنّ یومئذ عن النعیم»(۳) از این نعمت ها در قیامت، مورد بازخواست قرار خواهید گرفت.

گویا به نظرش آمد که خرمای به این خوبی، چرا در منزل امام است. امام فرمود: مراد از نعمتی که در قیامت مورد بازخواست واقع می شود، نعمت رهبری و ولایت است، نه خرما.(۴)

۲۹- میانه روی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » میانه روی

بر اساس روایات، باید در امر و نهی میانه رو بود و از هرگونه خود کم بینی و ضعف یا خشونت و تندروی پرهیز نمود.(۵)

۳۰- محبوبیت و نفوذ کلام

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » محبوبیت و نفوذ کلام

از امام صادق علیه السلام سوال شد: آیا امر به معروف و نهی از منکر بر همه واجب است؟ امام فرمود: این کار بر شخصی واجب است که مورد

۱- ۹۴) سوره شعراء، آیه ۱۴۲.

۲- ۹۵) سوره طه، آیه ۴۴.

۳- ۹۶) سوره تکاثر، آیه ۸.

۴- ۹۷) روایت ذیل تفسیر آیه فوق آمده است.

۵- ۹۸) وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۰۳.

احترام و اطاعت دیگران باشد و نسبت به معروف، علم و بصیرت داشته باشد، نه بر کسانی که خود در انتخاب راه متحیّرند.(۱)

۳۱- کسب آگاهی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » کسب آگاهی

حضرت علی علیه السلام می فرماید: هیچ تلاش و حرکتی نیست، مگر اینکه انسان در آن محتاج به شناخت باشد.(۲)

ابوحنیفه با امام صادق علیه السلام هم غذا شد. امام فرمود: خداوندا! این نعمت ها از تو و پیامبرت می باشد.(۳)

ابو حنیفه گفت: نعمت ها از خداست. چرا رسول را اضافه می کنید؟ آیا این نوعی شرک نیست؟

امام فرمود: خداوند در قرآن می فرماید: «أغناهم اللّه و رسوله من فضله»(۴) خداوند و پیامبرش مردم را بی نیاز کردند.

روزی یک صوفی زاهدنما به امام صادق علیه السلام گفت: چرا شما لباسهای نرم و لطیف پوشیده اید؟ به خدا سوگند که پیامبر این گونه لباسها را نمی پوشید.

امام لباس خود را کنار زد و فرمود: من زیر این لباس، لباس خشن پوشیده ام. لباس خشن زیر را برای خدا و اینکه نفس من رفاه طلب نباشد، و لباس رو را برای آراستگی میان مردم پوشیده ام.(۵)

در اینجا حدیث جالبی را نقل می کنیم تا بدانیم که امر به معروف و نهی از منکر کار ساده ای نیست و هر کسی نمی تواند با هر شناختی که

۱- ۹۹) بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۹۳.
۲- ۱۰۰) الحیاه، ج ۱، ص ۳۷.
۳- ۱۰۱) بحارالانوار، ج ۴۷، ص ۲۴۰.
۴- ۱۰۲) سوره توبه، آیه ۷۴.
۵- ۱۰۳) وسائل الشیعه، ج ۳، ص ۳۵۱.

دارد و با هر شیوه ای که می پسندد، این کار را انجام دهد.

در حدیث حسینی می خوانیم:

«صاحِبُ الاَمرِ بِالمَعروفِ یَحتاجُ الی ان یکون عالِماً بالحَلال و الحرام»

«کسی که امر به معروف می کند، باید دین شناس باشد و حلال و حرام را بداند».

«فارغاً من خاصّه نفسه» «گرفتار نفس خود نباشد». اگر حرفی می زند ویا گامی برمی دارد، برای اصلاح جامعه و رضای خدا باشد و نه مطرح کردن خود.

«ناصحاً للخلق» «خیرخواه مردم باشد و انگیزه او، سوز درونی و غیرت دینی باشد».

«رحیماً رفیقاً بهم» «با مردم مهربان و رفیق باشد و تا ضرورت پیش نیاید، خشونت نکند».

«داعیاً لهم باللطف» «با لطافت ومحبت، مردم را به کار خیر و خوبی دعوت کند».

«حسن البیان» «گفتارش نیکو باشد».

«عارفاً بتفاوت اخلاقهم» «بداند که هر کس خلق و خویی دارد و با هرکس باید طور خاصی سخن گفت».

«بصیراً بمکر النفس» «از حیله های نفسانی آگاه باشد» تا مبادا در قالب امر به معروف و نهی از منکر به اهداف شومی کشیده شود.

«صابراً» «اگر در راه امر به معروف و نهی از منکر ضربه ای دید، مأیوس نشود و پشتکار داشته باشد».

«لا یکا فیهم و لا یشکو منهم» «اگر از مردم آزاری دید، انتقام نگیرد و

شکایتی نکند».

«لا یستعمل الحمیّه» «در کار تعصّب قومی وقبیله ای نداشته باشد».

«لا یغتاظ لنفسه» «غیظ او برای نفس نباشد»، بلکه برای خدا و ارتکاب کار زشت توسط دیگران باشد. نه اینکه چرا شأن و مقام مرا مراعات نکرد.(۱)

۳۲- با عمل خود، مردم را دعوت کنیم

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » با عمل خود، مردم را دعوت کنیم

در قرآن، بارها از کسانی که مردم را به حق دعوت می کنند، ولی خود را فراموش کرده اند، انتقاد شدید شده است. «لِمَ تَقُولُونَ ما لاتَفعَلون»(۲)

در روایات می خوانیم: با عمل خود مردم را به راه حق دعوت کنید.«کونوا دعاه الناس باعمالکم»(۳)

برای مثال مسؤولان مملکتی باید در صف اول نماز جمعه و جماعات حاضر باشند، تا نمازخانه ها و مساجد پر شود.

سؤال: فقها می گویند: امر به معروف و نهی از منکر واجب است گرچه انسان به آنچه می گوید، عمل نمی کند. ولی در آیات و روایات از کسانی که به گفتار خود عمل نکنند، انتقاد شدیدشده است؟

پاسخ: انتقاد قرآن و روایات از کسانی است که به طور کلّی میان گفتار و کردارشان تفاوت است؛ یعنی برنامه زندگی و رفتار آنان خلاف است، ولی در جامعه قیافه مصلح و آمر به معروف دارند.

۱- ۱۰۴) بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۸۳ .

۲- ۱۰۵) سوره صفّ، آیه ۲.

۳- ۱۰۶) بحارالانوار، ج ۵، ص ۱۹۸.

فتوای فقها این است که لازم نیست به تمام فرامین خدا عمل کنید تا واجد شرائط امر به معروف باشید.

گروهی نزد پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله آمدند و گفتند: تا ما به همه احکام عمل نکنیم، امر به معروف نمی کنیم.

حضرت فرمود: امر به معروف کنید؛ گرچه به همه آنچه می گویید، عمل نمی کنید و نهی از منکر کنید گرچه از همه منکرات دوری نمی کنید.(۱)

سؤال: اگر مردم مخالفت کردند، چه کنیم؟

پاسخ: اولاً: سنت و برنامه خداوند بر آزاد گذاشتن مردم است.(۲) لذا پیامبر می فرماید: من وکیل شما نیستم.(۳)

بنابراین، معنای تذکر شما، قبول حتمی مردم نیست.

ثانیاً: باید به مردم فرصت داد. زیرا کسانی که مدت ها در راهی رفته اند، یکدفعه نمی توانند از راه خود دست بردارند.

ثالثاً: گاهی باید صبر کنیم تا حساسیت طرف از بین برود، درست مثل دندانپزشکی که اگر دندان درد کند، آن را نمی کشد.

رابعاً: ممکن است اگر شیوه را عوض کنیم، او بپذیرد.

و فراموش نکنیم که اگر مردم اعتنایی نکنند، پاداش ما در نزد خداوند محفوظ است.

۱- ۱۰۷) میزان الحکمه، ج ۶، ص ۲۷۴.

۲- ۱۰۸) سوره دهر، آیه ۲.

۳- ۱۰۹) سوره انعام، آیه ۶۶.

۳۳- از کار خلاف انتقاد کنیم، نه از شخص

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » از کار خلاف انتقاد کنیم، نه از شخص

در قرآن می خوانیم که پیامبران به مردم می گفتند: «انّی لعملکم من القالین»(۱) «من با عمل شما مخالف هستم»، نه با خود شما.

اگر خلافکار احساس کند که شخصیت دارد و محبوب است و تنها نقطه ضعف او کار خلافش است، براحتی آن را ترک می کند.

امّا اگر احساس کند که انسانی منفور، مردود و مطرود است، هر روز به تباهی خود می افزاید. شخصی از امام کاظم علیه السلام پرسید: یکی از یاران شما شراب خورده است. آیا از او تبرّی جوییم؟ امام فرمود: از کارش تبرّی جوئید (نه از خودش).(۲)

۳۴- به حداقل اکتفا کنیم

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » به حداقل اکتفا کنیم

رسول خدا صلی الله علیه وآله در روزهای اول دعوت خود، مردم را تنها به یک جمله سفارش می فرمود: «قولوا لا اِلهَ اِلاّ اللّه تُفلِحُوا» بگویید جز خدای یکتا معبودی نیست، تا رستگار شوید.

حکمِ روزه، زکات و جهاد در اسلام، بعد از گذشت پانزده سال از بعثت پیامبر نازل شد.

در قرآن می خوانیم: چون خداوند مردم را ضعیف دید، قانون خود را تخفیف داد.(۳)

در روایات آمده است که یک نفر مسیحی، مسلمان شد. رفیق مسلمانش سحرگاه به منزل او رفت و گفت: الآن وقت نماز شب است.

۱- ۱۱۰) سوره شعراء، آیه ۱۶۷.

۲- ۱۱۱) بحارالانوار، ج ۲۷، ص ۱۳۷.

۳- ۱۱۲) سوره انفال، آیه ۶۶.

او را از خواب بیدار کرد و به مسجد برد و به نماز شب واداشت. همین که اذان صبح شد، گفت: اکنون وقت نماز صبح است. و بعد، نماز ظهر و عصر را خواندند؛ در حالی که می گفت، نباید از نمازها و دعای نافله و مستحبات غافل شد. این مسلمان چنان با نماز و دعا، وقتِ مسیحی تازه مسلمان را پر کرد که روز بعد

گفت: اگر اسلام این است، همان بهتر که مسیحی باشم.

۳۵- به سراغ کشف منکر نرویم

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » به سراغ کشف منکر نرویم

بعضی به سراغ کشف عیوب و گناهان دیگران می روند تا او را نهی از منکر کنند، در حالی که قرآن با کمال صراحت، تجسّس را تحریم کرده است.(۱)

امام صادق علیه السلام می فرماید:

لغزشهای مؤمنان را پیگیری نکنید که هر کس این گونه باشد، خداوند علاوه بر آخرت، در همین دنیا او را افتضاح خواهد کرد.(۲)

۳۶- نهی از منکر نه حسادت

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » نهی از منکر نه حسادت

ریشه برخی انتقادها، عقده ها و حسادت هاست.

قرآن خطاب به پیامبر می فرماید: بعضی از مردم درباره تقسیم زکات به تو انتقاد می کنند؛ ولی اگر مقداری از زکات به خود آنان بدهی، راضی می شوند و انتقادی نمی کنند؛ اما در صورتی که ندهی، عصبانی می شوند.(۳)

۱- ۱۱۳) سوره حجرات، آیه ۱۲.
۲- ۱۱۴) مستدرک، ج ۷، ص ۸۱.
۳- ۱۱۵) سوره توبه، آیه ۵۸ .

۳۷- صفات و شرایط آمران و ناهیان

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » صفات و شرایط آمران و ناهیان

۱. با اراده باشد

قرآن می فرماید: امر به معروف و نهی از منکر نیاز به عزم و اراده قوی دارد.(۱) لذا نباید این کار را بر اساس قهر و صلح مردم تنظیم کرد.

۲. برای خدا باشد

قرآن می فرماید: ریشه بعضی از انتقادها، مسائل شخصی است.(۲) اگر امر و نهی برای خدا باشد مؤثرتر است؛ زیرا حرف صاف بر دل صاف می نشیند.

۳. سعه صدر

دعوت به حق و امر به معروف و نهی از منکر، کار انبیاست و مشکلات انبیا را نیز خواهد داشت. انبیا تهمت ها را با صبر و سعه صدر پشت سر می گذاشتند. آنان به کسانی که می گفتند: ما تو را سفیه می بینیم، می فرمودند: در من سفاهتی نیست.(۳) یا در برابر نسبت گمراهی می فرمودند: در من گمراهی نیست.(۴)

گذشت از لغو، از صفات برجسته مؤمنان است.(۵)

۱- ۱۱۶) سوره لقمان، آیه ۱۷.

۲- ۱۱۷) سوره توبه، آیه ۵۸ .

۳- ۱۱۸) سوره اعراف، آیه ۶۶.

۴- ۱۱۹) سوره اعراف، آیه ۶۱.

۵- ۱۲۰) سوره فرقان، آیه ۷۲.

۴. حسن خلق و نرمخویی

کسی که امر و نهی می کند، بدیها را با خوبی دفع می کند.(۱) و اهل انتقام و غیظ نیست.(۲)

از لغزش مردم در هنگام عذرخواهی بگذریم که این، نشانه جوانمردان تاریخ است. همین که برادران یوسف از او عذرخواهی کردند، فرمود: امروز ملامتی بر شما نیست.(۳)

۳۸- توجه به همه جوانب

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » توجه به همه جوانب

در کتاب الغدیر می خوانیم: شخصی از دیوار خانه مردم بالا- رفت تا ببیند که افراد آن خانه چه می کنند. همین که دید مشغول شراب خوردن هستند، از بالای بام نهی از منکر کرد.

صاحبخانه به او گفت: من یک منکر انجام دادم و آن اینکه شراب خوردم؛ ولی تو گرفتار چند منکر شدی؛ تجسّس و ورود به حریم خانه مردم و ارعاب، منکرهایی بود که تو مرتکب شدی.(۴)

۳۹- هرگز خود را بهتر ندانیم

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » هرگز خود را بهتر ندانیم

حضرت علی علیه السلام می فرماید: ای بنده خدا! در عیبجویی کسی به خاطر گناهانش، شتاب مکن! چه بسا آن گناه بخشیده شود. و درباره خود، حتی از گناه کوچکی که انجام داده ای، خود را در امان ندان؛ زیرا چه بسا که به خاطر آن عذاب شوی.(۵)

ص: ۶۸

۱- ۱۲۱) سوره رعد، آیه ۲۲.

۲- ۱۲۲) سوره آل عمران، آیه ۱۳۴.

۳- ۱۲۳) سوره یوسف، آیه ۹۲.

۴- ۱۲۴) الغدیر، ج ۶، ص ۱۲۱.

۵- ۱۲۵) نهج البلاغه، خطبه ۱۴۰.

کسی که امر به معروف و نهی از منکر می کنـد،ماننـد پزشـکی است که به مـداوای مریض می پردازد. چه بسا مریض بهبود یابد و سالها عمر کند؛ ولی خود پزشک در حادثه ای جان دهد.

۴۰- از کجا شروع کنیم؟

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » از کجا شروع کنیم؟

۱- خود

قرآن می فرماید: ای کسانی که ایمان آورده اید! چرا آنچه را می گوئید عمل نمی کنید؟(۱)

و در جای دیگری می فرماید: آیا مردم را به نیکی سفارش می کنید، در حالی که خودتان را فراموش می کنید؟(۲)

حضرت علی علیه السلام می فرماید: تا خودم کاری را انجام ندهم، شما را به آن سفارش نمی کنم و تا خودم از کاری دوری نکنم، شما را از آن باز نمی دارم.(۳) البته، عمل، رمز موفقیت است و نه رمز وجوب.

۲- خانواده

قرآن می فرماید: ای پیامبر! اول دختران و همسرانت را سفارش کن و آن گاه زنان دیگر را.(۴)

قرآن در ستایش یکی از انبیا می فرماید: او خاندان و بستگان خود را به نماز سفارش می فرمود.(۵)

البته گاهی همسر و فرزند قابلیّت هدایت ندارند، ولی دیگران حرف

۱- ۱۲۶) سوره صفّ، آیه ۳.

۲- ۱۲۷) سوره بقره، آیه ۴۴.

۳- ۱۲۸) نهج البلاغه، خطبه ۱۷۵.

۴- ۱۲۹) سوره احزاب، آیه ۵۹ .

۵- ۱۳۰) سوره مریم، آیه ۵۵ .

حق را می پذیرند. نمونه آن، پسر نوح و همسر لوط است.

۳- نسل نو

حضرت علی علیه السلام می فرماید: روح نوجوان همچون زمین خالی است و آموزش نوجوان مانند نقش بر سنگ، ماندگار است.(۱)

در روایات می خوانیم: به سراغ نسل نو بروید، زیرا که آنان زودتر از دیگران به سوی خیر گرایش پیدا می کنند.(۲)

۴- همسایگان

رسول خداصلی الله علیه وآله فرمود: چرا مردم همسایگان خود را آموزش نمی دهند؟ موعظه نمی کنند؟ امر به معروف و نهی از منکر نمی کنند؟ و چرا همسایگان حاضر نمی شوند آموزش ببینند؟(۳)

۴۱- نقش حکومت

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » نقش حکومت

گاهی اوقات منکرات در سطح وسیعی مطرح است که جز با حرکت دولت، امکان نهی از آن نیست.

البتّه وظیفه حکومت تنها در این موارد نیست؛ بلکه باید از آمرین به معروف و ناهیان از منکر که طبق وظیفه فردی نیز تذکر می دهند، حمایت کند.

همکاری دولت و مردم همیشه کارساز بوده است و هیچ یک به تنهایی توفیق کامل را به دست نخواهند آورد. لذا برای اجرای احکام

۱- ۱۳۱) نهج البلاغه، نامه ۳۱.

۲- ۱۳۲) وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۴۸.

۳- ۱۳۳) کنزالعمّال، ج ۳، ص ۶۸۴.

نورانی اسلام باید حکومت اسلامی در کار باشد؛ وگرنه بسیاری از احکام که نیاز به قدرت دارد، به زمین خواهد ماند. آری! ولایت فقیه یک ضرورت برای اجرای احکام الهی است.

وظایف حکومت در امر به معروف و نهی از منکر مخصوص به چند نمونه نیست. جکومت وظیفه دارد معروف های سیاسی اجتماعی را احیا و از منکرات اقتصادی اجتماعی جلوگیری کند.

اینها نمونه هایی از وظایف حکومت است:

کنترل نرخها و جلوگیری از هرج و مرج بازار؛

جلوگیری از واسطه های کاذب که وسیله گران شدن جنس هستند؛

نظارت برقراردادها وجلوگیری از سوء استفاده هایی که در تنظیم اسناد می شود.

دقت در توزیع عادلانه، حفظ بیت المال و شناسایی امین ترین افراد برای سپردن بیت المال به آنها.

استفاده بهینه از منابع طبیعی.

ایجاد شغل مفید برای بیکاران و آموزش دادن کارگران ساده برای بهتر نتیجه گرفتن از منابع طبیعی و فنی؛ زیرا اشتغال، بزرگ ترین معروف و بیکاری زمینه انواع منکرات است.

۴۲- سالم سازی محیط

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » سالم سازی محیط

محیط و جامعه در گرایش های فکری و اخلاقی افراد نقش مهمی دارد. از جمله:

۱. در تاریخ بنی اسرائیل می خوانیم: «همین که با معجزه موسی علیه السلام

از رود نیل گذشتند، گروهی بت پرست را دیدند. فوراً تحت تأثیر قرار گرفتند و از موسی خواستند که حضرت برای آنان بت قرار دهد تا عبادت کنند.»(۱)

۲. حضرت ابراهیم علیه السلام یک تنه تبر به دست گرفت، وارد بتکده شد و همه بت ها را شکست. سپس تبر را به گردن بت بزرگ آویخت.(۲)

۳. موسی به سامری گفت: «به خدا سوگند که گوساله طلایی تو را آتش می زنم و خاکسترش را به دریا می ریزم.»(۳)

۴. ماجرای مسجد ضرار؛ منافقان در مدینه با وجود مسجد پیامبرصلی الله علیه وآله، مسجد دیگری ساختند تا در سایه نام مسجد، نیروهای خود را تمرکز دهند و با دشمنان خارجی ارتباط برقرار کنند. آنها برای به رسمیت شناخته شدن مسجدشان از پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله دعوت کردند به امامت خویش، نماز جماعتی در آنجا برگزار کند.

حضرت که در آستانه جنگ تبوک بودند، پاسخ مثبتی ندادند. پس از آنکه رفتند و برگشتند، مردم را برای خراب کردن مسجدی که مرکز تجمع منافقین بود، بسیج کردند. از این ماجرا در قرآن به اشاره ذکر شده است.

از چهار نمونه ای که از قرآن نقل کردم، می توان چنین نتیجه گرفت که برای اجرای نهی از منکر باید ابتدا، مراکز و انسانهای فتنه خیز را از جامعه حذف کرد؛ زیرا بدون محو کردن آنها، نهی از منکر، مبارزه با معلول و رها کردن علت هاست.

۱- ۱۳۴) سوره اعراف، آیه ۱۳۸.

۲- ۱۳۵) سوره انبیاء، آیه ۵۸ .

۳- ۱۳۶) سوره طه، آیه ۹۷.

نظـام و حکومتی که بنـا دارد امر به معروف و نهی از منکر را احیـا کنـد، بایـد برای سـالم سـازی محیـط گـام هایی بردارد؛ از جمله:

۱- تبلیغ در مورد ازدواج آسان و دادن وام ازدواج به جوانها.

۲- تفکیـک مراکز دختر و پسـر در همه مقاطع تحصـیلی، پارک ها، مکانهای عمومی، بیمارسـتانها و حتی مراکز خـدماتی (تا آنجا که امکان دارد)؛ تا زنان بتوانند با لباس ساده مشغول به کار شوند و مردان نیز مزاحمتی نداشته باشند.

۳- جلوگیری از تولیـد فیلم ها، نوارها، کتاب هایی که در آنها زمینه های انحراف و فساد و ابتذال زیاد است؛ بخصوص بسـتن بعضی شرکت ها، بوتیک ها و مؤسسات منحرف و یا جلوگیری از ارائه لباسها و...

۴- دقت در گزینش افراد تا مهره های وابسـته و فتنه گر، میـدانی برای رشـد افکار خود نداشـته باشـند. بخشـی از این اقدامات بحمدالله در سایه جمهوری اسلامی انجام شده و امید است که کامل شود.

۵ - از آنجا که حیا مانع بسیاری از گناهان و نداشتن حیا زمینه ساز انواع منکرات است، مسؤولان نظام باید اصل حیا را در تار و پود جامعه مراعات کنند تا میدانی برای رشد خلافکاران پیدا نشود.

از جمله، دولت اجازه ساختن ساختمان هایی را که ساکنان آن به طور طبیعی حیا را از دست می دهند، به کسـی ندهد. آری! در ساختمان هایی که فرد در درون خانه خود همه جای خانه همسایه را می بیند، حیایی نمی ماند.

امام حسن و امام حسین علیهما السلام کودکانی بودند که با شلوار بلند وارد فرات شدند. شخصی به آن دو عزیز گفت: «لباس شما خراب شد.»

ص: ۷۳

این دو عزیز در پاسخ او فرمودند: «خراب شدن شلوار بهتر از خراب شدن دین و حیا است.»(۱)

۶- اسلام برای سالم سازی محیط، تربیت کودکان و مدیریت داخلی خانه را به زن سپرده است و تا حد امکان با سپردن کارهای مفید در محل آرام خانه، زن را ازخارج شدن بدون دلیل و دور از چشم شوهر نهی فرموده است. البته، هر کجا که نیاز باشد،به زن اجازه خروج داده است؛ از جمله رفتن به مکه بدون شوهر.

آنچه محیط را فاسد می کند، رها شدن، بی بندوباری و بی هدفی است؛ وگرنه اسلام به زن اجازه آموختن و آموزش، شرکت در انتخابات، داشتن استقلال اقتصادی و سیاسی، شرکت در عالی ترین کنگره های علمی، نوشتن انواع مقالات تخصصی و تربیتی و علمی را داده است.

قرآن به آشنایی با تاریخ زنان نمونه همچون آشنایی با تاریخ مردان نمونه سفارش کرده است.

در قرآن همان گونه که می خوانیم: «واذکر فی الکتاب ابراهیم»(۲)، «واذکر فی الکتاب موسی»(۳)؛ همچنین می خوانیم: «واذکر فی الکتاب مریم»(۴)؛ همان گونه که مرد می تواند الگو و اسوه باشد، قرآن، همسر فرعون را الگو و نمونه تاریخ بشر قرار داده است.

۱- ۱۳۷) بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۳۲۰.

۲- ۱۳۸) سوره مریم، آیه ۴۱.

۳- ۱۳۹) سوره مریم، آیه ۵۱.

۴- ۱۴۰) سوره مریم، آیه ۱۶.

۴۳- اهمیت شیوه ها

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » اهمیت شیوه ها

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله فرمود: «هر که امر به معروف می کند، باید شیوه اش نیز معروف باشد».(۱)

قرآن می فرماید: نیکی در این نیست که از بی راهه به خانه ها وارد شوید، نیکی در این است که از راه آن وارد شوید.(۲)

امام باقرعلیه السلام ذیل این آیه فرمود: خانه ها را از راهش وارد شوید؛ یعنی هر کاری را از راهش انجام دهید!

آری، برای هر معروف و منکری، از هر شخصی در هر مکانی و هر زمانی، شیوه ای خاص لازم است که اگر مراعات نشود، امکان دارد اثر منفی دهد.

۴۴- شیوه آئینه وار

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » شیوه آئینه وار

حدیثی از پیامبرصلی الله علیه وآله نقل شده که فرمود: «المؤمن مرأه المؤمن» مؤمن آئینه مؤمن است. اگر در این حدیث کوتاه دقت کنیم، نکاتی درباره شیوه امر به معروف درک می کنیم؛ از جمله:

۱- آئینه از روی صفا عیب را می گوید، نه از روی انتقام، غرض و کینه.

۲- آئینه زمانی عیب را نشان می دهد که خودش گرد و غبار زده نباشد.

۱- ۱۴۱) کنزالعمال، حدیث ۵۵۲۳.

۲- ۱۴۲) سوره بقره، آیه ۱۸۹.

۳- آئینه مراعات مقام و مدال را نمی کند.

۴- آئینه عیب را بزرگتر از آنچه هست، نشان نمی دهد.

۵ - آئینه همراه با نشان دادن عیب، نقاط قوّت را نیز نشان می دهد.

۶- آئینه عیب را روبه رو می گوید نه پشت سر.

۷- آئینه عیب را بی سر و صدا می گوید.

۸ - آئینه عیب را در دل نگه نمی دارد و همین که از کنارش رد شدی، عیب از صفحه او پاک می شود.

۹- آئینه را اگر شکستی، خرده های آن هم زشت وزیبا را نشان می دهد. مؤمن را اگر شکستی وتحقیر کردی، باز دست از حرفش بر نمی دارد.

۱۰- اگر آئینه عیب مرا گفت، باید خودم را اصلاح کنم؛ نه آنکه آئینه را بشکنم. آری! اگر مسلمانی نهی از منکر کرد، شما گناه را از خود دور کن و به انتقاد کننده اعتراض نکن.

ای غزالی گریزم از یاری

که اگر بد کنم نکو گوید

مخلص آن شوم که عیبم را

همچو آیینه رو به رو گوید

نه که چون شانه با هزار زبان

پشت سر رفته، مو به مو گوید

۴۵- توجه دادن به کرامت و ارزش انسان

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » توجه دادن به کرامت و ارزش انسان

اگر انسان بداند که جانشین خداست(۱)

اگر انسان بداند که فرشتگان بر او سجده کرده اند(۲) او موجودی است که روح خدا در او دمیده شده است؛(۳) تنها موجودی است

۱- ۱۴۳) سوره بقره، آیه ۳۰.

۲- ۱۴۴) سوره حجر، آیه ۳۰.

۳- ۱۴۵) سوره حجر، آیه ۲۹.

که خداوند در آفرینش او خود را ستوده است؛(۱) همه چیز را به تسخیر او درآورده است؛(۲) در آفرینش، بهترین شکل را به او عطا کرده است؛(۳) برای او، انبیا و کتب آسمانی فرستاده است؛(۴) او را موجودی فناناپذیر قرار داده است،(۵) ارزش او بهشت است و نه کمتر؛ خداوند انواع فضیلت ها

وکرامت ها را به او مرحمت کرده است.(۶)

اگر انسان به این کرامت ها و مقامات توجه کند، هرگز خود را به کارهای زشت آلوده نخواهد کرد.

راستی! چرا عمر ما چراگاه شیطان باشد؟ ما که جانشین خدائیم، چرا با دشمن خدا قرین باشیم؟

حضرت علی علیه السلام فرمود: کسی که کرامت و ارزش خود را شناخت، دنیا و هوسها نزد او ناچیز می شود.(۷)

خاطره

شخصی به نام شقرانی در زمان امام صادق علیه السلام مرتکب شراب خواری شد. امام صادق علیه السلام به او فرمود: ای شقرانی! کار زشت از هر کس که سر زند، زشت است؛ ولی اگر از تو سرزند، زشت تر است؛ همان گونه که کار نیکو از هر کس نیکوست؛ ولی اگر از تو سرزند، نیکوتر است. این به خاطر جایگاه تو است. تو از وابستگان ما هستی. پس، قدر خود را بدان!(۸)

۱- ۱۴۶) سوره مؤمنون، آیه ۱۴.

۲- ۱۴۷) سوره لقمان، آیه ۲۰.

۳- ۱۴۸) سوره تین، آیه ۴.

۴- ۱۴۹) سوره مزّمل، آیه ۱۵.

۵- ۱۵۰) بحارالانوار، ج ۶، ص ۲۴۹.

۶- ۱۵۱) سوره اسراء، آیه ۷۰.

۷- ۱۵۲) نهج البلاغه، خطبه ۱۰۳.

۸- ۱۵۳) بحارالانوار، ج ۴۷، ص ۳۴۹.

۴۶– شیوه های امر و نهی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » شیوه های امر و نهی

۱. آماده سازی

سخن حق، همچون شکر است؛ اگر شکر را به همین شکل در گلوی کسی بریزیم، امکان دارد خفه شود. باید شکر را با آب مخلوط کرده تا تبدیل به شربت شود و برای همه افراد قابل استفاده و تحمّل شود.

از خاطرم نمی رود زمانی که می خواستم درباره روایات کفن در تلویزیون صحبت کنم، فکر کردم که بعضی مردم تحمّل شنیدن این گونه حرفها را ندارند. پس، زمینه را این گونه آماده کردم که: از نیازهای عمومی و همگانی، نیاز به لباس است. اسلام برای هر فصل و زمان و کاری لباس در نظر گرفته و دستوراتی داده است؛ مثل لباس کودک، لباس کار، لباس جنگ، لباس نماز عید، لباس نماز باران، لباس احرام و حج، لباس عروس،

لباس دادن به برهنه ها، نظافت لباس، وصله کردن لباس، رنگ لباس، دوخت لباس، جنس لباس و ...

و برای هر یک از عناوین هم حدیثی و نکته ای گفتم. کم کم مردم را برای شنیدن بحث آخرین لباس (کفن) و روایات کفن آماده کردم. ولی اگر از ابتدا می گفتم: موضوع بحث امروزم کفن است، شاید میلیونها نفر تلویزیون را خاموش می کردند.

۲. تلقین

چه بسیارند افرادی که از انجام معروف هراس دارند و چه بسیارند کسانی که جدا شدن از بعضی منکرات را برای خود محال می پندارند، در صورتی که تلقین صحیح و بیان نمونه ها در این زمینه کارگشا

خواهد بود.

۳. استفاده از هنر، شعر و طنز

نقش هنر در دعوت مردم به فساد و انحراف، بر کسـی پوشـیده نیست. سامری با هنر مجسمه سازی توانست مردم را منحرف و بنی اسرائیل را گوساله پرست کند.

زیبـاگویی، فصـاحت و بلاـغت، بهترین اهرم برای جـذب مردم است؛ همـان گونه که قیـافه زیبا و موزون نقش مهمی در تأثیر کلام دارد.

در قرآن، امر شده است که هنگام رفتن به مسجد، زینت های خود را با خود بردارید.(۱)

سخن زیبا و مجادله نیکو از سفارشهای قرآن کریم است.(۲)

یکی از نامهای قرآن، احسن القصص است. آری، قصه گویی یک هنر است.

۴. انصاف در برخورد

قرآن کریـم در نهی از شـراب، اول از منـافع مـادی و مـالی آن سـخن گفته است و بعـد می فرمایـد: «ضـررش از نفعش بیشـتر است».(۳)

خداونـد در برخورد با کافران و منافقان و مشـرکان، همواره از عبارتِ «اکثرهم» اسـتفاده می کنـد، یعنی همه آنان را نفی نمی کند بلکه می فرماید: بیشتر آنها چنین هسـتند. در برخورد با خلافکاران نیز باید ابتدا نقاط قوت و مثبت آنهارا بگوییم و سـپس آنهارا متذکر کنیم.

۱- ۱۵۴) سوره اعراف، آیه ۳۱.

۲- ۱۵۵) سوره نحل، آیه ۱۲۵.

۳- ۱۵۶) سوره حج، آیه ۱۳.

۵ . امید دادن

گاهی انسان گنهکار با خود می گویـد: دیگر از ما گذشـته است، ما دیگر راهی برای بازگشت نـداریم. ما دیگر جهنمی شده ایم. این گونه افراد هر روز به گناه بیشتری گرفتار می شوند.

چون قامت ما برای غرق است

در کم و زیاد او چه فرق است

بایـد به آنها از عفو الهی و از پذیرفتن توبه و لطفی که خداوند به توبه کنندگان دارد بگوییم و خاطراتی از توبه کنندگان بیان کنیم تا گناه، او را به یأس نکشاند. باید به او تذکر داد که یأس از گناهان کبیره است.

۶. تغافل

گـاهی بایـد انسان خود را به غفلت بزنـد و تظاهر کنـد که من متوجه خلاف تو نشـدم تا از این طریق شخصـیت افراد شکسـته نشود.

قرآن می فرمایـد: برادران یوسف که پس از ده هـا سـال او را دیدنـد و نشـناختند، به او گفتنـد: مـا قبلاًـ برادری داشتیم به نـام یوسف که دزد بود.

یوسف خود را به تغافل زد و نگفت که آن برادر من هستم و چرا به من نسبت دزدی می دهید.(۱)

البتّه تغافل در مورد خلاف های شخصـی، جزئی و فردی است؛ و گرنه در مسائل مهم که دشـمنان و کفار برای براندازی نظام اسلامی نقشه می کشند، تغافل بزرگ ترین خواست دشمن است.(۲)

۷. توجه به ظرفیت افراد

امام صادق علیه السلام شخصی را برای مأموریتی به منطقه ای فرستاد. او

۱- ۱۵۷) سوره یوسف، آیه ۷۷.

۲- ۱۵۸) سوره نساء، آیه ۱۰۲.

در گزارش خود به امام، از مردم منطقه به شدت انتقاد کرد. امام فرمود: ایمان ده درجه دارد. بعضی یک درجه ایمان دارند و بعضی دو درجه، بعضی هم هفت تا ده درجه. نباید کسانی که ایمان کامل تری دارند، از دیگران توقع بیش از ظرفیت داشته باشند.(۱)

در شیوه تبلیغ انبیا می خوانیم که می فرمودند: ما مأموریم طبق ظرفیت افراد با آنان صحبت کنیم.(۲)

۸. کنایه گویی

قرآن به حضرت عیسی علیه السلام می فرماید: آیا تو به مردم گفتی که من و مادرم را خدا بگیرید؟!(۳)

در جای دیگر، خداوند پیامبرصلی الله علیه وآله را مخاطب قرار داده و می فرماید: اگر پدر یا مادرت نزد تو به پیری رسیدند، تو با آنان درشتی نکن!(۴)

در حالی که همه می دانیم حضرت عیسی مردم را به توحید دعوت می کرد و پیامبر اسلام در کودکی پدر و مادر خود را از دست داده بود. این گونه خطاب ها در حقیقت به مردم است.

۹. ایجاد محبّت

در بخش مهمّی از قرآن، خداوند نعمت های خود را می شمارد تا عشق انسان را نسبت به خود زیاد کند.

قرآن که مردم را امر به عبادت می کند، می فرماید: پروردگارِ کعبه را

۱- ۱۵۹) بحارالانوار، ج ۶۶، ص ۱۶۸.

۲- ۱۶۰) بحارالانوار، ج ۲، ص ۶۹.

۳- ۱۶۱) سوره مائده، آیه ۱۱۶.

۴- ۱۶۲) سوره اسراء، آیه ۲۳.

پرستش کنید؛ زیرا او شما را از گرسنگی و ترس نجات داد.(۱)

نمونه هایی از سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله درباره جذب دلها:

۱. هرگاه سه روز یکی از یاران را نمی دید، به سراغش می رفت.(۲)

۲. از مریض ها در دورترین نقطه شهر عیادت می کرد.(۳)

۳. مردم را با بهترین نام صدا می زد. حتی نام زنان و کودکان را با کرامت می برد.(۴)

در تاریخ زندگی اهل بیت علیهم السلام نیز خاطرات فراوانی به چشم می خورد که یک نمونه از آن را نقل می کنیم:

مردی شامی به امام حسن مجتبی علیه السلام جسارت کرد. حضرت، ایشان را به منزل بردند و چنان مورد تفقد قرار دادند که او از حرفهای خود شرمنده شد.(۵)

در روایات می خوانیم: با هر کس که با تو قطع رابطه کرد، ارتباط برقرار کن و هر کس به تو بدی کرد، تو با او خوبی کن.(۶)

۱۰. تحریک عواطف

شخصی به مادرش تندی کرد. روز بعد، امام صادق علیه السلام او را دید و به او فرمود: چرا با مادرت تندی کردی؟ مگر نمی دانی که شکم مادرت منزل تو بود؟ دامان مادرت گهواره تو بود؟ شیر مادرت غذای تو بود؟

سپس فرمود: پس با او خشن نباش.(۷)

۱- ۱۶۳) سوره قریش، آیه ۳ و ۴.

۲- ۱۶۴) بحارالانوار، ج ۱۶، ص ۱۵۱.

۳- ۱۶۵) بحارالانوار، ج ۱۶ ، ص ۲۲۵.

۴- ۱۶۶) سنن النبی، ص ۱۵۲.

۵- ۱۶۷) بحارالانوار، ج ۴۳، ص ۳۴۴.

۶- ۱۶۸) بحارالانوار، ج ۷۱ ، ص ۱۵۷.

۷- ۱۶۹) بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۷۶.

۱۱. مخفیانه و مختصر باشد

در حدیث می خوانیم: هر کس برادر دینی خود را مخفیانه موعظه کند، او را آراسته کرده، ولی هر کس آشکارا موعظه کند، او را شرمنده کرده است.(۱)

گر نصیحت کنی، به خلوت کن

که جز این، شیوه نصیحت نیست

هر نصیحت که برملا باشد

آن نصیحت به جز فضیحت نیست

در حدیث می خوانیم:

هرگاه کسی را موعظه می کنی؛ خلاصه بگو!(۲)

۱۲. نمایاندن الگوها

معرفی چهره های موفق و تجلیل از آنها، در دعوت مردم به معروف نقش مؤثری دارد. این که هر سال مردم در عاشورا فریاد «یا حسین» سر می دهند، زمینه دوری از پذیرش طاغوت ها و وفاداری به نظام اسلامی می شود.

قرآن می فرماید: مردم دنیا از همسر فرعون درس بگیرند که چگونه جذب مال و مقام و قدرت فرعون نشد.(۳)

در جای دیگری می فرماید: از حضرت ابراهیم وحضرت محمّدعلیهما السلام درس بگیرید؛ زیرا این دو بزرگوار اسوه و الگو هستند.(۴)

۱- ۱۷۰) بحارالانوار، ج ۷۵، ص ۳۷۴.
۲- ۱۷۱) غررالحکم.
۳- ۱۷۲) سوره تحریم، آیه ۱۱.
۴- ۱۷۳) سوره احزاب، آیه ۲۱.

۱۳. تدریج

همان گونه که شیطان انسان را گام به گام به سوی فساد می کشاند،(۱) راه اصلاح و امر به معروف نیز باید گام به گام باشد.

در قرآن، در مورد تحریم ربا این مراحل به چشم می خورد:

در مرحله اول، قرآن می فرماید: آنچه به مال شما از طریق ربا اضافه می شود، نزد خدا افزایش نیست.(۲)

در مرحله دوم، قرآن، رباخواری را از عادات زشت یهودیان می شمارد.(۳)

در مرحله سوم، قرآن، انسان را از ربای مضاعف و زیاد نهی می کند.(۴)

در مرحله چهارم، قرآن، ربا گرفتن را به منزله اعلام جنگ با خدا می داند.(۵)

۱۴. تکرار

چون برنامه اسلام تنها آموزش نیست، بلکه تربیت هم هست، لذا اوامر و نواهی باید تکرار شود. برای هر غفلت، یک تذکر لازم است. شما در نماز ده ها بار جمله «اللّه اکبر» را در رکوع و سجود و قیام تکرار می کنید.

یاد خدا غذای روح است و باید همچون غذای جسم تکرار شود.

۱- (۱۷۴) سوره بقره، آیه ۱۶۸.
۲- (۱۷۵) سوره روم، آیه ۳۹.
۳- (۱۷۶) سوره نساء، آیه ۱۶۱.
۴- (۱۷۷) سوره آل عمران، آیه ۱۳۰.
۵- (۱۷۸) سوره بقره، آیه ۲۷۹.

۱۵. مماشات

حضرت ابراهیم علیه السلام برای نهی از بزرگ ترین منکر (شرک) از راه مدارا و مماشات وارد شد و گام به گام به انتقادات خود اضافه کرد.

بار اول فرمود: خورشید غروب می کند و من غروب شدنی را دوست ندارم. «اِنِّی لا اُحِبّ الآفِلِین»(۱)

بار دوم فرمود: ماه پرستی انحراف است و خدا مرا گرفتار آن نکند. «لَئِنْ لَم یَهْدَنی رَبّی...»(۲)

بار سوم فرمود: من بیزارم از هر چه که شما شریک خدا می دانید. «اِنِّی بَرِی ءٌ مِمَّا تُشْرِکُون»(۳)

۱۶. حکمت، موعظه، جدال نیکو

قرآن کریم به پیامبر عزیز می فرماید: از طریق حکمت و منطق یا موعظه و نصیحت و یا جدال نیکو مردم را به راه خدا دعوت کن!(۴)

در امر به معروف و نهی از منکر باید روی مسائلی تکیه کرد که قابل خدشه نباشد. به سخنان محکمی که مورد قبول همه است، حکمت گفته می شود.

مراد از موعظه حسنه، موعظه ای است که بر اساس محبت و با بیان نیکو باشد و در زمان و مکان مناسب با شیوه های صحیح انجام شود.

و مراد از مجادله نیکو نیز پذیرفتن نقاط قوت دیگران و استدلال و مقابله به مثل در شیوه ها ست.

ص: ۸۷

۱- ۱۷۹) سوره انعام، آیه ۷۶.

۲- ۱۸۰) سوره انعام، آیه ۷۷.

۳- ۱۸۱) سوره انعام، آیه ۷۸.

۴- ۱۸۲) سوره نحل، آیه ۱۲۵.

۱۷. ریشه مفاسد را بخشکانیم

قرآن می فرماید: «سوء ظن نبرید و تجسّس نکنید»؛(۱) زیرا سوء ظن، سرچشمه تجسّس و تجسس، سرچشمه غیبت می شود.

اگر قرآن، زنـان را از پـایکوبی(۲) و یـا گفتـار همراه بـا ناز و کرشـمه و تحریک آمیز(۳) نهی می کنـد، به خاطر خشـکاندن سرچشمه گناه است.

در مسائل سیاسـی واجتماعی نیز برای اصـلاح دولت ها بایـد دولتمردان اصـلاح شوند و برای اصـلاح نسل نو، باید خانواده ها اصلاح شوند.

قرآن می فرماید: با رهبران کفر مبارزه کنید.(۴)

۱۸. احترام به ارزشهای دیگران

قرآن کریم، به تورات و انجیل و انبیای گذشـته احترام می گـذارد و مراکز عبادت سایر ادیان را محترم می شـمارد؛ حتی برای حفظ آن، دفاع را لازم می داند.(۵) در سفارش های اسلامی نیز آمده است: «بزرگان هر قوم را احترام کنید!»(۶)

۱۹. با انجام معروف، زمینه را بر منکر تنگ کنیم

قرآن می فرماید: «راه جلوگیری از فحشا و منکر، انجام معروفی همچون نماز است».(۷)

هنگامی که خداوند می خواهد حضرت آدم را از غذایی منع کند،

۱- ۱۸۳) سوره حجرات، آیه ۱۲.

۲- ۱۸۴) سوره نور، آیه ۳۱.

۳- ۱۸۵) سوره احزاب، آیه ۳۲.

۴- ۱۸۶) سوره توبه، آیه ۱۲.

۵- ۱۸۷) سوره حج، آیه ۴۰.

۶- ۱۸۸) مستدرک، ج ۸، ص ۳۹۵.

۷- ۱۸۹) سوره عنکبوت، آیه ۴۵.

ابتـدا اجازه بهره برداری از غـذاهای دیگر را به او می دهـد و می فرماید: «از هر غذایی در بهشت اسـتفاده کن؛ ولی از این غذا استفاده نکن!»(۱)

تفریح و ورزش از معروف هایی است که جلو بسیاری از مفاسد، امراض و منکرات را می گیرد.

زهـد و عـدالت مسئولان مملکـتی، از معروف هـایی است که می توانـد جلـو بزرگ ترین منکرات را که بـدبینی به حکومت اسلامی است، بگیرد.

۲۰. توجه به زمان

در روایات می خوانیم: هنگام مسافرت، خانوداه خود را به تقوی سـفارش کنیـد؛(۲) زیرا در آسـتانه جدایی، علاقه ها اوج می گیرد و زمینه پذیرش در انسان زیاد می شود.

در حدیث می خوانیم: به هنگام خشم وغضب، کسی را ادب نکنید؛ زیرا در معرض افراط هستید».(۳)

در قرآن نیز نسبت به استغفار در سحر مکرر سفارش شده است.(۴)

۲۱. اعراض

قرآن می فرمایـد: «هر گاه کسانی را دیـدی که در آیات ما به یاوه سـرائی نشسـته انـد، پس به عنوان اعتراض، مجلس آنان را ترک کن! یا مسیر حرف را تغییر ده! و اگر شیطان تو را به فراموشی انداخت، تا

۱- ۱۹۰) سوره بقره، آیه ۳۵.

۲- ۱۹۱) مستدرک، ج ۸، ص ۱۲۲.

۳- ۱۹۲) بحارالانوار، ج ۷۶، ص ۱۰۲.

۴- ۱۹۳) سوره ذاریات، آیه ۱۸.

متوجه شدی جلسه را ترک کن و با ستمگران منشین».(۱)

در حدیث می خوانیم: «سزاوار نیست که مؤمن در مجلس گناهی که نمی تواند آن را تغییر دهد، بنشیند.»(۲)

پیامبر اکرم صلی الله علیه وآله می فرماید: گناهکاران را با قیافه عبوس ملاقات کنید!(۳)

۱- ۱۹۴) سوره انعام، آیه ۶۸.

۲- ۱۹۵) وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۵۰۳ .

۳- ۱۹۶) وسائل الشیعه، ج ۱۱، ص ۴۱۳.

۴۷- انواع معروف ها در قرآن

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » انواع معروف ها در قرآن

در بخش هـای قبلی گفتیم که برای آمر به معروف و نـاهی از منکر لازم است ابتـدا معروف ها و منکرها را بشـناسد تا کار او براساس آگاهی و شناخت باشد.

در این بخش، انـواع معروف هـای فردی و اجتمـاعی را که قرآن بر آنهـا تاکیـد داشـته و دعوت دیگران به انجـام آن را لازم شمرده، خلاصه وار مطرح می کنیم.

۴۸- اقامه نماز

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » اقامه نماز

اولین معروفی که قرآن به آن سفارش فرموده و آن را نشانه ایمان به خدا می شمرد، نماز است.

چنانکه در آغاز سوره بقره می فرمایـد: «الّـذین یؤمنون بالغَیب و یقیمون الصّـلوه»، پرهیزکاران به غیب ایمان دارند و نماز بر پا می دارند.

نه فقـط در اسـلام، بلکه در همه ادیـان آسـمانی، نماز جایگاه ویژه ای دارد. خداونـد حضـرت موسـی را به انجام این معروف بزرگ فرمان می دهد و می فرماید: «اقم الصلوه لذکری»(۱) ای موسی! نماز را به پای دار تا یاد من در تو زنده شود.

قرآن نیز پیامبر اسلام را مأمور می کند تا خانواده اش را به نماز

۱- ۱۹۷) سوره طه، آیه ۱۴.

دعوت کند: «و امر اهلک بالصلوه»(۱) هر مسلمانی نیز وظیفه دارد علاوه بر آنکه خود نماز می خواند، دیگران را نیز به نماز سفارش کند، دوستان، همکاران، فرزندان و همسر خود را.

۴۹- رسیدگی به محرمان

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » رسیدگی به محرمان

دستورات اسلام، به نماز و روزه و قرآن و دعا و دیگر وظایف فردی محدود نمی شود، بلکه بخش عمده ای از دستورات دین، مربوط به جامعه و مسائل اقتصادی، سیاسی و فرهنگی آن است که یک مؤمن باید ابتدا این معروف های مورد نظر دین را بشناسد، تا هم خود عمل کند و هم دیگران را به آن دعوت کند.

از مهم ترین دستورات اجتماعی اسلام، رسیدگی به محرومان و نیازمندان در همه ابعاد زندگی است.

خمس و زکات دو واجب مالی است که هر مؤمنی را ملزم می کند بخشی از درآمد خود را صرف نیازهای جامعه و نیازمندان کند. در تمام قرآن، هر جا نامی از نماز آمده، زکات نیز ذکر شده است تا مؤمنان گمان نکنند با ادای نماز تکلیفشان تمام می شود. «یقیمون الصلوه و یؤتون الزکاه»(۲)

حتی اگر کسی خود توان کمک به نیازمندان را ندارد باید دیگران را به این کار تشویق و تحریص کند و این خود یک وظیفه است. قرآن از زبان اهل دوزخ چنین بیان می کند که می گویند: «و لا یحضّ علی طعام

۱- ۱۹۸) سوره طه، آیه ۱۳۲.

۲- ۱۹۹) سوره توبه، آیه ۷۱.

المسکین»(۱) ما دیگران را به اطعام مستمندان تشویق نمی کردیم.

۵۰- احسان و نیکوکاری

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » احسان و نیکوکاری

نه فقط نسبت به محرومان جامعه، بلکه نسبت به همه افراد جامعه باید انسان روحیه احسان و نیکوکاری داشته باشد.

مورد واجب آن، احسان به والـدین است که قرآن می فرمایـد: «و بالوالـدین احسانا»(۲) لـذا خـدمت به پدر و مادر و نیکی به آنها در هر شرایطی لازم است، چه مؤمن باشند و چه کافر، چه محتاج باشند و چه نباشند.

در مورد دیگر افراد جـامعه نیز اسـلام سـفارش هـای متعـددی کرده که همه نشانه توجه اسـلام به روحیه تعاون و همکاری در میان افراد جامعه است. از جمله این دسـتورات، وام دادن به یکـدیگر است که خداونـد خود را گیرنـده وام معرفی کرده تا وام دهنده احساس کند به خدا وام می دهد و بر این کار تشویق شود. «من ذا الذی یقرض الله قرضاً حسناً»(۳)

۵۱- اصلاح ذات البین

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » اصلاح ذات البین

افراد جامعه در مقابل اختلاف ها و نزاع هایی که میان برخی مردم وجود دارد مسئولیت دارند و باید میان آنها را اصلاح کنند و آشتی دهند. خداوند مؤمنان را به این امر سفارش نموده و می فرماید: «و اصلحوا ذات بینکم»(۴) البته قرآن برای پیشگیری از بروز چنین

۱- ۲۰۰) سوره حاقّه، آیه ۳۴.

۲- ۲۰۱) سوره بقره، آیه ۸۳.

۳- ۲۰۲) سوره بقره، آیه ۲۴۵.

۴- ۲۰۳) سوره انفال، آیه ۱.

اختلاف هایی همواره مؤمنان را به عفو و گذشت از یکدیگر سفارش نموده و می فرماید: شما که می خواهید خداوند از شما بگذرد، چرا خودتان از یکدیگر

نمی گذرید. «و لیعفوا و لیصفحوا ألا تحبّون أن یغفر اللّه لکم»(۱)

بنابراین هر یک وظیفه داریم با گذشت از خطای یکدیگر، صلح و صفا را در جامعه حاکم سازیم و اگر در میان دیگران نیز کینه و کدورتی وجود دارد نسبت به رفع آن اقدام کنیم.

۵۲- عدالت ورزی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » عدالت ورزی

جامعه اسلامی بر قسط و عدل بنا می گردد و مهم ترین شرط حاکم اسلامی، عدالت ورزی است. مؤمنان نیز باید به عدالت رفتار کنند و با یکدیگر برخورد عادلانه داشته باشند. نه فقط به دیگران ظلم نکنند، بلکه زیر بار ظلم هم نروند. «لا تَظلمون و لا تُظلمون»(۲)

خداوند همواره مؤمنان را به این معروف بزرگ سفارش کرده و می فرماید: «ان الله یأمر بالعدل و الاحسان»(۳) و پیامبر را نیز مأمور ساخته تا این فرمان الهی را به گوش مردم برساند: «قل أمر ربی بالقسط»(۴)

۵۳- ازدواج و تشکیل خانواده

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » ازدواج و تشکیل خانواده

انسان نیاز به انس و محبت دارد و این نیاز طبیعی در بستر خانواده به صورت سالم و کامل برآورده می شود. لذا اسلام آحاد جامعه را

۱- ۲۰۴) سوره نور، آیه ۲۲.

۲- ۲۰۵) سوره بقره، آیه ۲۷۹.

۳- ۲۰۶) سوره نحل، آیه ۹۰.

۴- ۲۰۷) سوره اعراف، آیه ۲۹.

مأمور ساخته تا نسبت به ازدواج دختران و پسران جوان اقدام نموده و آنان را به عقد یکدیگر در آورند.

نه فقط پـدر و مادر، بلکه مسـئولان جامعه نیز در این امر مسـئولیت دارنـد و هر کس بتوانـد قدمی در این راه بردارد باید اقدام کند. «وأنکحوا الأیامی منکم و الصالحین من عبادکم»(۱)

ازدواج، معروفی است کـه پیـامبر همـواره مردم را به آن سـفارش کرده و آن را بیمه انسـان از بسـیاری گناهـان دانسـته است. طبیعی اسـت کـه امر بـه ایـن معروف بزرگ، تنهـا سـفارش زبـانی به ازدواج نیست، بلکه بایـد گـام هـایی عملی برای این امر برداشت.

۵۴- حیا و عفت

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » حیا و عفت

قرآن از یکسو بـا تشویق جوانـان به ازدواج، زمینه بسـیاری از گناهـان را در جـامعه از بین می برد و از سوی دیگر پیـامبرش را مأمور می سازد تا به دختران و همسـران خود و زنان مؤمن، سفاش کند با ناز و کرشمه سخن نگویند، با حیا راه بروند و پای بر زمین نکوبنـد، مواضع زینت خود را برای مردان نـامحرم آشـکار نسازنـد و از مختلط شـدن با مردان بپرهیزنـد. «یا ایها النبی قل لازواجک و بناتک و نساء المؤمنین...»(۲)

همچنین مردان مؤمن را فرمان می دهـد که نگاه خود را به زنان نامحرم کوتاه کننـد و از چشم چرانی بپرهیزنـد. «قل للمؤمنین یغضّوا من ابصارهم»(۳)

۱- ۲۰۸) سوره نور، آیه ۳۲.

۲- ۲۰۹) سوره احزاب، آیه ۵۹.

۳- ۲۱۰) سوره نور، آیه ۳۰.

آری، در جامعه اسلامی به همان میزان که به زنان باید گفت حجاب خود را حفظ کنید، باید به مردان گفت چشمان خود را کنترل کنید.

۵۵- صبر و استقامت

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » صبر و استقامت

انسان در انجام تکالیف خود، گاهی دچار تنبلی و سستی می شود. یکی از وظایف مؤمن آن است که همواره دیگران را به صبر و پایداری در انجام وظایف دینی سفارش کند تا این تذکرات موجب شود فرد از کوتاهی بپرهیزد. چنانکه در سوره والعصر، سفارش به صبر از ویژگی های مؤمنان شمرده شده است. «و تواصوا بالحق و تواصو بالصبر»(۱)

البته صبر در برابر مصیبت هایی که به انسان می رسد و یا صبر در برابر معصیت هایی که انسان می تواند مرتکب شود، از دیگر مصادیق صبر است که در قرآن و روایات، سفارش دیگران به صبر در این موارد نیز مطرح شده است.

۵۶- احیای مراکز دینی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » احیای مراکز دینی

در فرهنگ اسلامی حتی عبادت و نیایش نیز به صورت جمعی صورت می گیرد و مسلمانان سفارش شده اند که نمازهای خود را به جماعت و در مسجد بجای آورند.

هر هفته روزهای جمعه به نماز جمعه بروند، در پایان یک ماه روزه داری، نماز عید فطر را به جماعت باشکوه برگزار کنند. زیارت خانه خدا را همراه با دیگر مسلمانان از دیگر نقاط جهان در ایام حج

۱- ۲۱۱) سوره عصر، آیه ۳.

بجا آورنـد و در یک کلمه در هر محله و منطقه ای، مکانی به نام خدا وبرای او احداث کنند تا مؤمنان در آنجا گردهم آیند و زمینه های الفت و محبت و همکاری میان آنها فراهم شود.

لـذا قرآن از یک سو به احداث و احیای مساجد سـفارش نموده و از سوی دیگر از مؤمنان خواسـته با بهترین لباس و به بهترین شکل در مراسم نماز جماعت حضور یابند. در زمان رسول خدا و جانشینان پس از ایشان، مسجد، مرکز مشورت با مردم، اعزام نیرو برای جهاد با دشمنان، قضاوت میان مردم، رسیدگی به محرومان و حتی محل خواندن خطبه عقد ازدواج بوده است.

طبیعی است احیای این معروف ها، به تـذکر و توصـیه و سـفارش مؤمنان به یکـدیگر نیاز دارد تا هر کس به هر مقـدار که می تواند در جهت این امر بزرگ اقدام نماید.

۵۷- وحدت و اطاعت

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » وحدت و اطاعت

حفظ و بقای یک جامعه، نیازمنـد وحـدت و یکـدلی افراد آن جامعه است. تفرقه و تشـتّت ،یک جامعه را از درون می پاشـد و ناأمنی و ناآرامی را بدنبال دارد. لذا قرآن همواره مؤمنان را به وحدت سـفارش کرده و می فرماید: «واعتصـموا بحبل الله جمیعاً و لا تفرقوا»(۱) به ریسمان محکم الهی چنگ زنید و دچار تفرقه نشوید.

البته وحـدت بایـد بر پایه اطاعت از خـدا، رسول خـدا و حاکمان برگزیـده خـدا باشـد و گرنه کافران نیز بر باطل خود اتحاد و اتفاق دارند.

۱- ۲۱۲) سوره آل عمران، آیه ۱۰۳.

قرآن در این زمینه می فرماید: «اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و اولی الامر منکم»(۱) هر یک از مؤمنان موظف است رابطه اخوّت و برادری را که خداوند میان مؤمنان برقرار نموده و فرموده «انّما المؤمنون اخوه»(۲) حفظ کرده و دیگر افراد جامعه را نیز به این معروف مهم اجتماعی دعوت کند تا جامعه دچار تفرقه نشود.

ص: ۱۰۰

۱- ۲۱۳) سوره نساء، آیه ۵۹.

۲- ۲۱۴) سوره حجرات، آیه ۱۰.

۵۸– منکر چیست؟

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » منکر چیست؟

منکر یعنی کاری که عقل و دین، آن را زشت و ناپسند بداند، بر خلافِ معروف که یعنی: کاری که در عرفِ افراد متدّین، پسندیده و نیک شمرده شود.

منکرات را نمی توان شماره کرد، زیرا در همه امور زندگی یافت می شود.

در رانندگی، بوق زدن بی جا، گاز دادن نابجا و پارک نابجای اتومبیل، منکر است. ریختن آشغال در کوچه و خیابان، سدّ معبر، سیگار کشیدن، بلند کردن صدا و آزار دادن همسایه، ترساندن همسر و فرزند، تبعیض میان فرزندان، ندادن حقوق زیر دستان و دهها نمونه دیگر که هر روز خواسته یا ناخواسته مرتکب آنها می شویم ولی چون آنها را منکر نمی دانیم در صدد عذرخواهی از دیگران و اصلاح خود بر نمی آییم.

البتّه همه منکرات در یک سطح نیستند. بعضی جنبه زیر بنایی و کلیدی دارند و بعضی روبنایی و در درجه چندم اهمیت هستند. اکنون بعضی منکرات زیر بنایی را فهرست وار بیان می کنیم:

ص: ۱۰۳

۵۹- خرافات

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » خرافات

در میان مردم، خرافات بسیاری وجود دارد که ریشه منطقی و عقلی ندارد، مثل اعتقاد به نحس بودن عدد سیزده که هیچ دلیلی ندارد، اما گاهی خرافات به اسم دین است که ناشی از جهل مردم نسبت به معارف دینی می باشد.

در این موارد وظیفه دانشمندان دینی، بیان حقایق برای رفع خرافات از جامعه است، زیرا در غیر این صورت، مطالب درست دین نیز بخاطر این خرافات مورد بی اعتنایی نسل جوان قرار گرفته و کم کم اعتقاد مردم نسبت به اصل دین سست می شود.

قرآن، در سوره انعام به شدت با خرافات زمان پیامبر اسلام مبارزه می کند و می فرماید: به چه دلیل گوشت برخی از حیوانات را بر خود حرام می کنید و برخی را حلال، مگر از جانب خدا دلیلی دارید.

۶۰- تبعیض در احکام دین

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » تبعیض در احکام دین

یکی از مهم ترین اصول دین، تسلیم بودن در برابر احکام و دستورات الهی است. اما متأسفانه برخی جوانان و خصوصا قشر تحصیلکرده می گویند: ما باید فلسفه و دلیل هر حکمی را بدانیم تا آن را عمل کنیم. هر چه را که فهمیدیم عمل می کنیم و هر چه را که نفهمیدیم عمل نمی کنیم و در واقع میان دستورات خدا تبعیض روا می دارند و به فهم خود عمل می کنند نه به دستورات خدا! در حالی که لازم نیست ما دلیل هر حکمی را

بدانیم تا به آن عمل کنیم. همین که

ص: ۱۰۴

خدا را عادل و حکیم بدانیم و این حکم را از جانب او بدانیم، کافی است که به دستور او عمل کنیم. درست مثل عمل به نسخه پزشک که وقتی او را پزشک ماهری دانستیم، هر چه گفت عمل می کنیم، اگر چه دلیل دستوراتش را ندانیم.

قرآن، تبعیض در احکام دین را نشانه افراد منافق دانسته سخن آنها را چنین نقل می کند که می گویند: «نؤمن ببعض و نکفر ببعض»(۱).

۶۱- ب. منکرات اجتماعی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » ب. منکرات اجتماعی

مدپرستی و تقلید کورکورانه

مدپرستی، نشانه خودباختگی، برهنگی فرهنگی و بی توجهی به هویّت ملّی و دینی است.

از نظر فقهی، تشبّه به کفار حرام است؛ زیرا یک نوع خودباختگی در برابر فرهنگ ضد دینی است. در روایات می خوانیم: حتّی در پوشیدن لباس و نوع غذا مستقل باشید و از بیگانگان تقلید نکنید!(۲)

۶۲- شرکت در جلسات گناه

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » شرکت در جلسات گناه

قرآن می فرماید: "هرگاه در مجلسی حضور یافتید که آیات خدا مورد انکار و مسخره قرار گرفته است، آن مجلس را ترک کنید."(۳)

زیرا سکوت و سازش شما، به یاوه سرایان جرأت هرگونه توهین و جسارت به مقدسات مذهبی را می دهد.

ص: ۱۰۵

۱- ۲۱۵) سوره نساء، آیه ۱۵۰.

۲- ۲۱۶) وسائل الشیعه، ج ۴، ص ۳۸۵.

۳- ۲۱۷) سوره نساء، آیه ۱۴۰.

۶۳- تهمت و آبروریزی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » تهمت و آبروریزی

از جمله منکرات اجتماعی، توهین و تحقیر، فحش و ناسزا، غیبت و تهمت و آبروریزی است.

قرآن این گونه رفتار نسبت به دیگران را نشانه افراد جهنمی دانسته و درباره اهل دوزخ می فرماید: "هرگروه که به جهنم داخل می شوند، به گروه دیگر لعنت و نفرین می کنند؛ «كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعَنَتْ أُخْتَهَا»(۱)

۶۴- پیروی از شخصیت های کاذب

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » پیروی از شخصیت های کاذب

در قرآن آیات فراوانی مردم را از پیروی از مفسدین،(۲) مسرفین،(۳) گنهکاران،(۴) فرومایگان،(۵) جاهلان،(۶) هوسبازان،(۷) غافلان(۸) و کافران بازداشته است. برعکس، شخصیتهای واقعی را انبیا، صدیقین، شهدا و صالحان(۹) دانسته و بر هر مسلمانی واجب کرده است که در هر نماز پیروی خود را از خط آنان اعلام کند و بگوید: «اهدنا الصراط المستقیم صراط الذین انعمت علیهم»

۶۵- سوءظن و تجسس و غیبت

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » سوءظن و تجسس و غیبت

قرآن با صراحت می فرماید: "بعضی گمان ها گناه است."(۱۰)

سوءظن، زمینه تجسّس و تجسّس، زمینه غیبت و غیبت، مهم ترین عامل برای گسستن محبّت ها، پیوندها و اعتمادهاست.

۱- ۲۱۸) سوره اعراف، آیه ۳۸ .

۲- ۲۱۹) سوره بقره، آیه .۶.

۳- ۲۲۰) سوره شعراء، آیه ۱۵۱.

۴- ۲۲۱) سوره انسان، آیه ۲۴.

۵- ۲۲۲) سوره قلم، آیه ۱۰.

۶- ۲۲۳) سوره یونس، آیه ۸۹ .

۷- ۲۲۴) سوره انعام، آیه ۳۵.

۸- ۲۲۵) سوره اعراف، آیه ۲۰۵.

۹- ۲۲۶) سوره نساء، آیه ۶۹.

۱۰- ۲۲۷) سوره حجرات، آیه ۱۲.

۶۶- سعایت

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » سعایت

قرآن می فرماید:

"هرکس بین دو مسلمان فتنه گری، سخن چینی، میانجی گری بد، ایجاد کدورت و پرده دری کند، برای او سهمی از کیفر است."(۱)

۶۷- بی تفاوتی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » بی تفاوتی

در حدیث می خوانیم: "اگر کسی ناله مظلومی را بشنود و به او پاسخ ندهد، مسلمان نیست."(۲)

قرآن می فرماید: "چرا برای نجات مستضعفان قیام نمی کنید؟"(۳)

البته، این بی تفاوتی نسبت به جامعه است؛ امّا گاهی انسان نوعی بی تفاوتی درونی نسبت به خود پیدا می کند که در برابر دیده ها و شنیده ها عبرت نمی گیرد، سنگدل می شود، قطره اشکی هم ندارد. قرآن بارها از این گروه انتقاد کرده است؛ «وَاِذَا ذُکِّرُوا لایَذْکُرُونَ»(۴)

۶۸- اشاعه فحشا

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » اشاعه فحشا

نه تنها اشاعه فحشا بلکه علاقه به آن هم گناه بزرگی است؛ درحالی که علاقه به هیچ گناهی (تا مادامی که انجام نگرفته) گناه نیست.(۵)

۶۹- چاپلوسی و غلوّ

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » چاپلوسی و غلوّ

در نهج البلاغه می خوانیم: "ستایش بیش از حد، تملّق و کمتر از حدّ، نشانه حسادت است."(۶)

۱ – ۲۲۸) سوره نساء، آیه ۸۵.

۲- ۲۲۹) بحارالانوار، ج ۷۴، ص ۳۳۹.

۳- ۲۳۰) سوره نساء، آیه ۷۵.

۴- ۲۳۱) سوره صافّات، آیه ۱۳.

۵- ۲۳۲) سوره نور، آیه ۱۹.

۶- ۲۳۳) نهج البلاغه، حکمت ۳۴۷.

البتّه این در مورد چاپلوسی نسبت به افراد عادّی است؛ و گرنه ستایشِ افراد ستمگر، به گفته حدیث، عرش خدا را به لرزه در می آورد.(۱)

۷۰- ج . منکرات خانوادگی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » ج . منکرات خانوادگی

بروز آلودگی و خلافکاری در خانواده، سرچشمه فساد و تبه کاری در آینده می شود.

از مهم ترین منکرات خانوادگی، سوء استفاده از سرمایه همسر، مهریه های زیاد، توقع مراسم و تشریفات بیش از حد و دخالتهای نابجای بستگان عروس و داماد است.

حضرت شعیب علیه السلام وقتی خواست دخترش را به حضرت موسی علیه السلام بدهد، دو نوع مهریه را پیشنهاد کرد و سپس فرمود: "انتخاب یکی از مهریه های پیشنهادی باشماست؛ زیرا من بناندارم بر تو سخت بگیرم و تو را به مشقّت بیندازم."(۲)

از دیگر منکرات خانوادگی، بی توجهی به فرزندان و تبعیض میان آنهاست؛ همان گونه که شوخی های نابجا، انتقادات ناصحیح و خدای ناکرده سخنان ناروای والدین در حضور فرزندان و یا دروغ هایی که والدین به یکدیگر می گویند و فرزند آن را می فهمد، هریک آثار شومی در تربیت فرزندان و سرنوشت آینده آنها خواهد داشت.

ص: ۱۰۸

۱- ۲۳۴) بحارالانوار، ج ۷۷، ص ۱۵۲.

۲- ۲۳۵) سوره قصص، آیه ۲۷.

۷۱- د. منکرات اقتصادی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » د . منکرات اقتصادی

منکرات اقتصادی بسیار است که ما به نمونه هایی از آن اشاره می کنیم:

ربا که به منزله اعلام جنگ با خداست.(۱)

گران فروشی، غش در معامله، فروش جنس معیوب و احتکار.

کم فروشی که قرآن می فرماید:

«وَيْلٌ لِلْمُطَفِّفِينَ»(۲) "وای بر کم فروشان!" و سپس در ادامه می فرماید: "مگر ایمان به معاد ندارید که کم فروشی می کنید؟"(۳)

البتّه کم کاری کارمندان و معلمان نیز مثل کم فروشی بازاریان است.

رشوه

در حدیث می خوانیم: "رشوه دهنده و رشوه گیرنده هر دو در آتش هستند."(۴)

۷۲- ه. منکرات نظامی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » ه . منکرات نظامی

غفلت از دشمن

قرآن در این زمینه می فرماید: کفار دوست دارند که شما از اسلحه و امکاناتی که دارید، غافل باشید تا با یک یورش شما را نابود کنند.(۵)

حضرت علی علیه السلام می فرماید: تعجب می کنم که شما نسبت به دشمن خواب و غافل هستید، ولی دشمن نسبت به شما بیدار است.(۶)

۱- ۲۳۶) سوره بقره، آیه ۲۷۹.

۲- ۲۳۷) سوره مطففین، آیه ۱.

۳- ۲۳۸) سوره مطفّفین، آیه ۴ و ۵.

۴- ۲۳۹) کنزالعمال، حدیث ۱۵۰۷۷.

۵- ۲۴۰) سوره نساء، آیه ۱۰۲.

۶- ۲۴۱) نهج البلاغه، خطبه ۳۴.

۷۳- فرار از جبهه

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » فرار از جبهه

قرآن می فرماید: "جز آنها که برای تهیه ساز وبرگ نبرد باز می گردند، یا آنها که به یاری گروهی دیگر می روند، هرکسی که پشت به دشمن کند، مورد خشم خدا قرار می گیرد و جایگاه او جهنم است که بدجایگاهی است."(۱)

قرآن خطاب به پیامبر می فرماید: "بر جنازه کسانی که از شرکت در جبهه سرباز زدند، نماز مگذار و حتی بر سر قبر آنها مرو!"(۲)

۷۴- نافرمانی از فرماندهی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » نافرمانی از فرماندهی

در قرآن می خوانیم: "مؤمنان واقعی کسانی هستند که به خداو پیامبرش ایمان آورده اند و هرگاه با رسول اکرم صلی الله علیه وآله در کاری به طور دسته جمعی باشند، تا از او اجازه نگیرند، مرخصی نمی روند."(۳)

۷۵- غنیمت گرایی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » غنیمت گرایی

در جنگ احزاب، آنچه سبب شکست مسلمانان و کشته شدن عده ای از آنان گردید، غنیمت گرایی گروهی از رزمندگان بود که مأموریت خود را رها کرده و به جمع کردن غنائم مشغول شدند.

۱- ۲۴۲) سوره انفال، آیه ۱۶.

۲- ۲۴۳) سوره توبه، آیه ۸۴.

۳- ۲۴۴) سوره نور، آیه ۶۲.

۷۶- و . منکرات سیاسی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » و . منکرات سیاسی

پذیرفتن طاغوت ها و رهبران نااهل

اولین وظیفه انبیا بعد از دعوت به توحید، مبارزه با طاغوت است؛ «اِن اعبدواللّه واجتنبوا الطاغوت»(۱)

نه تنها پیروی از طاغوت گناه است، بلکه کمک به او، رضایت بر کار او، دعای به او، علاقه به زنده بودن او، لبخند بر روی او، احترام به او، مسافرت برای دیدار او، بیعت با او، بدرقه او، تشویق او و سکوت در برابر او نیز گناه است.(۲)

۷۷- پذیرفتن عوامل بیگانه

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » پذیرفتن عوامل بیگانه

قرآن با کمال صراحت می فرماید: "بیگانگان را مستشار خود قرار ندهید!"(۳)

۷۸- مداهنه و سازش

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » مداهنه و سازش

از آرزوهای دشمنان نسبت به ما، دست برداشتن از اصول و ارزشهای اسلامی و سازش با آنان است.(۴)

۷۹- پخش شایعات

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » پخش شایعات

پخش هر خبری که مسلمانان را به وحشت اندازد، جامعه را متزلزل و یا روحیه ها را تضعیف کند، ممنوع است.(۵)

۱- ۲۴۵) سوره نحل، آیه ۳۶.

۲- ۲۴۶) برای هریک از مسائل فوق، احادیثی وارد شده است.

۳- ۲۴۷) سوره آل عمران، آیه ۱۱۸.

۴- ۲۴۸) سوره قلم، آیه ۹.

۵- ۲۴۹) سوره نساء، آیه ۸۳ .

۸۰- بزرگ کردن دشمن

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » بزرگ کردن دشمن

در قرآن می خوانیم: "عده ای از منافقین به مسلمانان می گفتند: از کفار بترسید که عدّه آنها زیاد است. ولی مسلمانان به جای آنکه بترسند، بر ایمانشان اضافه می شد."(۱)

۸۱- نپذیرفتن حاکمان الهی

ده درس امر به معروف و نهی از منکر » نپذیرفتن حاکمان الهی

رسول خداصلی الله علیه وآله علی بن ابیطالب را در غدیر خم در میان حدود صدهزار نفر به جانشینی پس از خود منصوب کرد؛ ولی مردم فرمان رسول اللّه را امتثال نکردند.(۲)

۱- ۲۵۰) سوره آل عمران، آیه ۱۷۳.

۲- ۲۵۱) دعای ندبه.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانه‌ای
قائمیه
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های‌تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشـانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹